بسم الله الرحمن الرحيم

UKAB
Yayın no. 01

Özgün adı: *Kitâbu'l Erbaîne fî Delâili't Tevhîd*
Tevhîd'in Delilleri Hakkında 40 Hadis

Müellif: *Ebû İsmâîl el Herevî*

Tercüme: *Abdullâh Abdullatif*

Tashih: *Abdullâh Ebu Humeyra*

Baskı Tarihi: Hicrî 1442 – Milâdî 2021

عقيدة المسلم في آخر الزمان
https://t.me/akidetulmuslim

كِتَابُ الأَرْبَعِين فِي دَلَائِل التَّوْحِيد

Tevhîd'in Delilleri Hakkında 40 Hadis

Ebû İsmâîl el Herevî

UKAB
yayınları

Hutbetu’l Hace

Hamd, ezelden ebede dek yalnızca Allâh’a özgüdür. O’nu över ve O’ndan Peygamber Efendimizi, O’nun ehli beytini ve sahabilerini rahmetiyle kuşatmasını dileriz. Allâh *Subhanehu ve Teala* şöyle buyurmaktadır:

“Ey iman edenler! Allâh’tan sakınılması gerektiği gibi sakının. Sizler, kesinlikle Müslüman olarak ölün.” (Ali İmran 102)

“Ey insanlar! Sizi tek bir nefisten yaratan, ondan eşini var eden ve o ikisinden birçok erkekler ve kadınlar vücuda getirip yayan Rabbinizden sakının. Adını anarak birbirinizden dilekler dilediğiniz Allâh’tan ve sıla-i rahmi kesmekten korkun. Hiç şüphesiz ki O, sizin üzerinize Rakib’tir.” (Nisa, 1)

“Ey iman edenler! Allâh’tan sakının ve doğru olan sözü söyleyin ki Allâh, yaptığınız amelleri kabul etsin ve günahlarınızı affetsin. Allâh ve Rasulüne itaat eden, elbette ki bütün büyük amel ve beklentilerini elde etmiştir.” (Ahzab, 71)

Belirtmek gerekir ki, sözlerin en doğrusu Allâh’ın kitabıdır. Yolların en hayırlısı da Muhammed *sallallâhû aleyhi ve sellem*’in yoludur.

Dinde en şerli işler sonradan ortaya çıkan yeniliklerdir, sonradan ortaya çıkan her yenilik bid’attir. Her bid’at dalalettir ve her dalalet de ateştedir. Cebrail, Mikail ve İsrafil’in Rabbi olan Allâh’ım! Yerleri ve gökleri yaratan, gizli ve açık her şeyi bilen, ihtilaf ettikleri şeyde kullarının arasında hakim olan Sensin. Hakka ihtilaf ettiklerimiz konusunda bizi izninle hidayete ulaştır, Sen dilediğini dosdoğru olan yola iletirsin.

Musannifin Tercemesi

Tam adı: Ebû İsmâîl Abdullâh b. Muhammed b. Alî el-Ensârî el-Herevî. Hicrî 2 Şâban 396'da Herat'ın eski kalesi Kuhendiz'de doğdu ve burada yaşadı. Şeyhulislâm, şeyhu'l-Horasân, şeyhuşşuyûh, nâsıru's-sunne, zeynu'l-ulemâ" gibi unvanlarla anılır. Soyu, sahâbeden Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin oğlu Mett'e ulaşır. Met 31 (652) yılında Ahnef b. Kays kumandasında Horasan'a yapılan bir sefere katılmış ve Herat'a yerleşmişti. Herevî'nin babası Ebû Mansûr Muhammed b. Ali, Herat'ta doğmuş ve dindar bir çevrede yetişmişti. Esnaflık yapmakla birlikte âlimlerin sohbet meclislerine katılır, vaazlarını dinlerdi. Herevî ilk öğrenimine Mâlînî Medresesi'nde başladı. Dokuz yaşına girdiğinde Kadı Ebû Mansûr el-Ezdî, Ebü'l-Fazl el-Cârûdî gibi âlimlerin derslerini takip ederek hadis yazmaya başlamıştı. Herevî 300 âlimden hadis tahsil ettiğini, ancak hadis ilminde üstadının Ebu'l-Fazl el-Cârûdî olduğunu belirtir. On dört yaşına geldiğinde vaaz verecek kadar bilgi sahibi olan Herevî okumaya düşkünlüğünü anlatırken gece gündüz ders çalıştığını, yemek yemeye bile vakti olmadığı için kendisini annesinin yedirip içirdiğini söyler. Medreseye devam ederken 70.000 beyit Arapça şiir ezberlediği yolundaki rivayetler güçlü bir hâfızası olduğuna işaret eder. 300.000 hadisi senetleriyle birlikte ezberlediği bizzat kendisinden nakedilmiştir. Hicrî 417 yılında fıkıh ve hadis dersleri almak,

şeyhlerle görüşüp sohbetlerine katılmak için Nîşâbur'a giden Herevî burada tefsir âlimi Ebu-Nasr Mansûr Ahmed, Ebu Saîd es-Sayrafî, Ebu'l-Hasan Ahmed es-Sâlifî gibi âlimlerin derslerine devam etti; ayrıca Nâsır el-Mervezî ve Ebu Abdullâh İbn Bâkûye eş-Şîrâzî'nin derslerinde bulundu. Ancak Ebu İshak el-İsferâyînî, el-Cuveynî, İsmâil es-Sâbûnî gibi kişilerle Eş'arî oldukları için görüşmedi; yine Eş'arî olduğu için Abdulkerîm el-Kuşeyrî gibi ünlü bir mutasavvıfın meclisine de gitmedi.

Herevî, aslen Sicistanlı olup Herat'ta oturan meşhur vâiz ve âlim Yahyâ b. Ammâr eş-Şeybânî'den hadis ve tefsir dersleri aldı. Yahyâ b. Ammâr Herevî'yi takdir etmiş, onun ileride büyük bir âlim olacağını söylemiş ve ölüm döşeğinde iken yerine onun vaaz vermesini vasiyet etmişti. Herevî de, "Yahyâ b. Ammâr'ı görmemiş olsaydım vaaz etme ve tefsir dersi verme cesaretini kendimde bulamazdım" demiştir. Yahyâ b. Ammâr vefat edince Herevî vasiyeti uyarınca onun yerine geçip ders verdi.

Abdulcebbâr b. Muhammed el-Cerrâhî'den Tirmizî'nin el-Câmi'u's-sahih'ini okuyan Herevî, hadislerle ilgili açıklamalar sebebiyle bu eseri ancak ihtisas sahiplerinin faydalanabileceği Buhârî ve Müslim'in aynı adı taşıyan eserlerine tercih etmişti. İbn Mencûye ve Karrâb gibi hadis hâfızlarından da

faydalanan Herevî'nin Ahmed b. Hanbel'in itikadî görüşlerinin benimsemiş olmasında hocalarından Ebû Abdullâh et-Tâki es-Sicistânî'nin büyük etkisi vardır. Ayrıca babası ve bazı hocaları da Hanbelî idi; ancak Sicistânî ile görüştükten sonra bu mezhebin katı ve tâvizsiz bir mensubu olmuştur.

Herevi Kur'an'ı tefsir ederken bid'atçı saydığı fırkaları, özellikle Mu'tezile'yi ve Eş'arîler'i eleştirdi; sıfatlarla alakalı âyetleri te'vil edenlere şiddetle karşı çıktı ve onları tekfir etti. Eleştirdiği bid'atçiler'in şikâyeti üzerine Hicrî 438 yılında tutuklanarak Herat yakınında bulunan Bûşenc'de hapsedildi. Ertesi yıl hapisten çıkmıştır.

Herevî, Hanbelî mezhebine sıkı bağlılığı sebebiyle Mu'tezile ve Eş'ariyye kelâmcılarının yanı sıra kelâm (özellikle sıfatları te'vil etme) usulünü kabul eden Hanefî ve Şâfiî fıkıh âlimlerini de şiddetle eleştirmiş, bu da onun Herat'tan birkaç defa sürülmesine sebep olmuştur. Ebû Saîd-i Ebü'l-Hayr ve Ebü'l-Hasan el-Harakānî gibi şathiyeleriyle ünlü sûfîlere hayran olmasına rağmen hadis ehli ve Selefîler tarafından saygı görmesinin sebebi, Ahmed b. Hanbel'in itikadî görüşlerini benimseyerek kelâmcılara şiddetle karşı çıkmasıdır. Muhaliflerinin aleyhinde konuşmaması için kılıçla tehdit edildiğini, fakat bu tehditlere boyun eğmediğini belirtir. Hanbelî mezhebinden yani övülmüş ilk neslin itikadinden başka yöne sapmış olan diğer bütün

mezhepleri eleştirmesi muhaliflerinin sayısını arttırmış, cesareti ve kararlı tutumu, inandıklarını kimseden çekinmeden söylemesi sebebiyle zaman zaman baskı altında tutulmuş, özellikle müteşâbih âyet ve hadislerin te'vil edilmesine karşı çıkmasından dolayı Mücessime ve Müşebbihe'den olmakla suçlanmıştır.

Herevî, 473 yılında görme duyusunu kısmen de olsa kaybetmiştir. Ancak talebeleri vasıtasıyla derslerine devam etmiştir.

Herevinin kısaca akidesi:

Herevî'nin benimsediği itikadî görüşler ise şöyledir: Tevhid, naslarda Allâh'a isnat edilen sıfatların ispat edilmesiyle gerçekleşir. Dolayısıyla sıfatların iptal edilmesi Tevhide ulaşmayı engeller. Nitekim tâbiînden Sâbit el-Bunânî, Humeyd et-Tavîl'in sıfatlara dair nasları yorumlamak gerektiğini ima eden sözlerine şiddetle karşı çıkmıştır. Naslarda Allâh'a atfedilen sıfatlara göre O el-Hayy'dır, asla uyumaz, şahıstır ve nefsi vardır; Zâtı gökte Arşın üzerindedir; sınırlı bir varlıktır, bir yönde bulunur; sûret, nur, yed, vech, ayn, ısba', kadem, kelâm, sem', basar, hervele, nüzûl gibi sıfatları vardır. Kelâm sıfatı ve Kur'ân-ı Kerîm mahlûk değildir. Allâh Mi'raç gecesinde Rasulullah *sallallâhû aleyhi ve sellem* tarafından uyanıklık halinde "baş gözüyle" görülmüştür. Allâh'ın sıfatlarını tartışma konusu

yapmak yanlıştır, çünkü Rasulullah *sallallâhû aleyhi ve sellem* Allâh'ın zâtı hakkında düşünmeyi yasaklamıştır.

Arap dili ve edebiyatı alanında da bilgi sahibi olan Herevî'nin en önemli yönlerinden biri müfessirliğidir. Hayatının büyük bir kısmını tefsirle meşgul olarak geçirmiş, seçkin öğrencilerin katıldığı derslerde Kur'ân-ı Kerîm'i birkaç defa tefsir etmiş.

Herevi 481 yılında Belh şehrinde vefat etmiştir. Allâh ona rahmet etsin.

Yazdığı bazı eserleri şunlardır:

1- Zemmu'l Kelam
2- Menazilu's-sâ'irîn (Bu kitap İbn Kayyim tarafından Medaricus Salikin ismiyle şerh edilmiştir)
3- Kitâbu'l Erbaîne fî Delâili't Tevhîd (Elinizdeki eserdir)

Bu çalışma Selef akidesinin muhafızlarına ve savunucularına ithaf edilmiştir.

Mukaddime

Rahman ve Rahim olan Allâh'ın Adıyla

Hamd bizi İslam diniyle şereflendiren Allâh'a mahsustur. O'na hamd eder, yalnız O'na ibadet eder ve yalnız O'ndan yardım dileriz.

Allâh'ım! Bize doğru olanı ilham et ve bizi nefsimizin şerrinden koru.

Allâh'ım! Senden hidayet, takva, iffet ve gönül zenginliği isteriz.

Salat ve Selam müjdeleyici ve korkutucu olarak gönderilen Muhammed *sallallâhû aleyhi ve sellem*'e, temiz ailesine, güzide ashabına, hidayet üzere olan selefi salihine ve kıyamete kadar bu yolda gidenlerin üzerine olsun.

Tercümesini sunduğumuz bu kitap, Allâh'ın isim ve sıfatları konusunda Selef'in menheci üzerine yazılmış bir kitaptır. Hacmi küçük ama değeri büyük tabiri bir çok kitap için kullanılsa da, bu tabiri en çok hakeden eserlerden bir tanesi de bu kitaptır desek yeridir. Bu sebeple Herevi *rahimehullah*'ın kitabını tercüme etmek istedik ve Allâh bizi bu işe muvaffak kıldı. Allâh'a hamd olsun. Ancak kitaba geçmeden önce bu hususta giriş sadedinde bazı şeyler zikretmek yerinde olacaktır.

Muhakkak ki Allâh *Azze ve Celle*'yi, isimlerini ve sıfatlarını bilmek bilindiği gibi ilimlerin en şereflisidir. Allâh *Azze ve Celle*'yi isimlerini ve sıfatlarını bilmek, yaratılışın asıl gayesidir.

Yüce Allâh şöyle buyurmaktadır: **"Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım."** (Zariyat 56)

Allâh'a kulluk ancak marifetullah ile yani Allâh *Azze ve Celle*'yi isim ve sıfatlarıyla bilmek ve sadece O'na ibadeti has kılmakla gerçekleşir.

Yüce Allâh şöyle buyurmuştur: **"Bil ki, Allâh'tan başka ilah yoktur."** (Muhammed 19)

Allâh Teala'nın vahdaniyetini ve O'ndan başka ilah olmadığını bilmek asıl istenen şeydir. Yalnız bilmekle de yetinilmez bilakis bu bilgi ile birlikte yalnızca hiçbir ortağı olmayan Allâh'a ibadet etmek gerekir.

İşte bu ikisi; Rab Teala'yı isimleriyle, sıfatlarıyla, fiileriyle, hükümleriyle tanımak ve bunların gerektirdiği şekilde O'na kulluk etmekle mümkündür.

Allâh *Azze ve Celle*'nin isimlerini, sıfatlarını ve fiillerini bilmenin ilimlerin en yücesi ve en faziletlisi olduğunda hiç şüphe yoktur. Nitekim Allâh'ı bilmek,

ilimlerin en yücesi, en şereflisi ve bütün ilimlerinde aslıdır. O bütün noksan sıfatlardan beri olan her şeyin Rabbi, her şeyin Meliki ve her şeyin yaratıcısıdır.

Şüphe yok ki insanın kemali ve saadeti yaratıcısını tanımakla, yaratıcısının isimlerini ve sıfatlarını tanımakla ve yaratıcısına ulaştıran yolu tanımakla tamam olur.

Nitekim şöyle denilmiştir:

“Küfrün dört rüknü vardır: Kibir, haset, öfke, nefsani arzu ve şehvet. Bu dört rüknün menşei, kulun, Rabbini ve kendi nefsini tanımamasıdır. Çünkü kul, Rabbini kemal sıfatlarıyla ve celal nitelikleriyle tanısa, kendini de noksanlıkları ve afetleriyle bilse, kibirlenmez, bu noksanlıklar ve afetler karşısında ökelenmez, Allâh’ın kendisine vermemiş olduğu şeylerden ötürü haset etmez.

Allâh Teala’nın isimleri ve sıfatlarına ilişkin bilgiden kulun yoksun olmasının, bu isim ve sıfatları anlamamasının, derinden derine bunlar üzerinde düşünmemesinin ve bunlarla Allâh’a kullukta bulunmamasının kötü etkileri ve vahim sonuçları vardır.

Denilmiştir ki: “Allâh’ı ve peygamberlerini tanımayan kişi başka neyi tanıyabilir ki? Böyle bir

hakikati ıskalayan kimse başka hangi hakikati idrak edebilir? Allâh'ı bilmekten, O'nun rızasına göre amel işlemekten, ona ulaştıracak yolu tanımaktan ve ona vasıl olduktan sonra elde edeceği şeyleri bilmekten mahrum olan kişi başka hangi ilmi, hangi ameli elde edebilir ki?!"

Yine şöyle denmiştir: "İnsanın canlılığı, kalbinin ve ruhunun canlılığına bağlıdır. Bir kalbin canlılığı yaratıcısını tanımadan, O'na muhabbet duymadan, kulluğu yalnızca O'na yapmadan, O'na tevbe etmeden, O'nu zikretmekle huzura kavuşmadan, O'na yakın olarak ünsiyete erişmeden sağlanmaz."

İnsanlar, Rablerini tanımadan, en büyük hedefleri sadece ve sadece Rableri olmadan, O'nu tanımak veya tanımaya çalışmaktan dolayı gözlerinin içi parlamayan kullara ne mutluluk, ne salah, ne de nimet içinde bir hayat vardır. Bunu yitirdikleri an, hayvanlardan daha aşağı bir duruma düşerler. Böylelerine nispetle hayvanlar, bu dünyada daha güzel bir yaşama, öte dünyada ise daha sağlıklı bir akibete sahip olurlar.

Tebe'i Tabiinden olan Ebu Hayyan et Teymi *rahimehullah* konumuzla alakalı şöyle demiştir: "Üç türlü alim vardır: Allâh'ı bilen ama Allâh'ın emrini bilmeyen, Allâh'ı bilmeyen ama Allâh'ın emrini bilen ve Allâh'ı da, emrini de bilen. Allâh'ı bilen,

Allâh karşısında haşyet duyar. Allâh'ın emrini bilen de helalin ve haramın ne olduğunu bilir."

Abdullâh b. Mesud *radiyallahu anh* şöyle demiştir: "Allâh karşısında haşyet sahibi olmak, ilim olarak yeterlidir. Allâh karşısında aldanış içinde olmak da cehalet olarak yeterlidir."

Müslümanın en üstün gayesi, en üst noktada yer alan arzusu Allâh Teala'nın rızasını ve Cennetini kazanmak, ahiret yurdunda celal ve ikram sahibi Allâh'ın vech-i keremine bakma nimetine nail olmaktır.

En şerefli gayeye ilim olmadan ulaşmak mümkün olmadığı için bu dünyadaki en şerefli ve en yüce ilim, ahiretteki kurtuluşa, Allâh Teala'nın rızasını ve Cennetini kazanmaya götüren ilimdir. İlim, kabul olunacak amele ileten yoldur. Makbul amel de Allâh Teala'nın rahmeti sayesinde kurtuluşa götüren yoldur.

Kıvamussune et Teymi el Asfahani *rahimehullah* şöyle demiştir: "Bazı alimler şöyle demişlerdir: Allâh'ın insanlara farz kıldığı ilk şey, Zatını tanımalarıdır. Çünkü insanlar O'nu tanırsa, O'na kulluk ederler. Zira Allâh Teala şöyle buyurmuştur: **"Bil ki, Allâh'tan başka ilah yoktur."** (Muhammed 19) Buna göre Müslümanların Allâh'ın isimlerini ve bu isimlerin

açıklamalarını bilmeleri, Allâh'ı hakkıyla ta'zim etmeleri gerekir. Bir kişiyle iletişim halinde olan kişi, o kişinin ismini, künyesini, babasının ve dedesinin adını bilir. Onunla ilgili büyüklü küçüklü her konu hakkında sorar, danışır. Böyle olunca bizleri yaratmış olan, rızık bahşeden, rahmetini umduğumuz ve gazabından korktuğumuz Allâh, tabi ki isimlerini ve bu isimlerin açıklamalarını bilmeye en fazla layık olandır."

Allâh *Azze ve Celle*'nin isimlerinin ve sıfatlarının manalarını anlamak Allâh'ı sevmeye, O'nu tazim etmeye, O'na karşı ümitvar olmaya ve O'ndan korkmaya götürür.

Allâh'ın isimleri ve sıfatları üzerinde derin derin düşünmek, Allâh'ın Kitabı üzerinde düşünmeye yardımcı olur.

Allâh *Azze ve Celle*'nin isimlerini ve sıfatlarının bilinmesi kalpte Allâh Teala'ya karşı edeb ve haya oluşmasını sağlar.

Bu konuda söylenecek çok fazla söz vardır ancak burası yeri değildir. Dileyen bu konuda yazılmış başka eserlere bakabilir.

Selef zamanından bu yana Allâh'ın isim ve sıfatlar konusunda bir çok tartışmalar ve sapmalar

gerçekleşmiştir. Günümüzde de aynı şekilde bu konuda bir çok tartışma yaşanmaktadır.

Bilindiği üzere Allâh *Azze ve Celle*'nin en güzel isimleri ve en yüce sıfatları konusunu incelemede Selefi Salihin ve Selef akidesine sahip olan alimlerin takip ettiği yöntem, mutedil ve en hayırlı ve en doğru yöntemdir. Onlar, sıfatları kabul edilmemesi ve işlevsiz kılınması hususunda Cehmi, Mu'attıla, Eşariler ve onların yolundan gidenlere, sıfatların kabulü hususunda Yaratıcı'nın sıfatlarını aciz, sınırlı ve kısıtlı olan yaratılmışların sıfatlarına benzetecek kadar ifrata kaçmış olan Müşebbihe arasında orta bir yola sahiptir.

Şunu bilin ki sıfat ayetleri konusuyla ilgili olarak Kur'an'ı Kerim, üç esasa dayandığını göstermektedir ki bu esaslara sarılan kimse doğruya isabet etmiş ve Rasulullah *sallallâhû aleyhi ve sellem* ile ashabının ve Selefin sahip oldukları itikat üzere olmuş olur. Bu esaslardan birini ihlal eden de dalalete düşer.

Birinci esas: Allâh *Azze ve Celle*'nin sahip olduğu sıfatlardan herhangi birinin yaratılmışların herhangi bir sıfatına benzetmekten tenzih edilmesidir. Bu temel esasa şu ayet delalet etmektedir: **"O'nun benzeri hiçbir şey yoktur."** (Şuara 11), **"O'nun hiçbir dengi yoktur."** (İhlas 4),

“Allâh’a birtakım benzerler icat etmeyin.” (Nahl 4)

İkinci esas: Allâh’ın kendisini vasıflandırmış olduğu şeylere iman etmektir. Çünkü Allâh’ı vasıflandırma konusunda Allâh’ı kendisinden daha iyi bilen bir varlık yoktur. **“Siz mi daha iyi bilirsiniz, yoksa Allâh mı?”** (Bakara 140)

Rasulullah *sallallâhû aleyhi ve sellem*’in Allâh Teala’yı vasıflandırdığı şeylere iman etmek de bu kapsamdadır. Zira vasıflarını bildirme hususunda Allâh’ı, Allâh’tan sonra en iyi bilen Rasulullah *sallallâhû aleyhi ve sellem*’dir. Allâh Teala onun hakkında şöyle buyurmuştur: **“O, arzusuna göre konuşmaz. O(nun bildirdikleri) vahyedilenden başkası değildir.”** (Necm 3-4) Buna göre her mükellefin, Allâh’ın, kendini vasıflandırdığı ve Rasulullah *sallallâhû aleyhi ve sellem*’in O’nun hakkında sıfat olarak bildirdiği şeylere inanması ve Allâh’ın herhangi bir sıfatını yaratılmışların sıfatına benzetmemesi gerekir. Bu temel iki esastan biri ihlal edilirse dalalet uçurumuna yuvarlanılır. Çünkü göklerin ve yerin Rabbi huzurunda kibirlenerek kim söz söyleyebilir? Bu kadar tehlikeli bir cür’ete yeltenerek Allâh’ın kendi hakkında var olduğunu bildirdiği bir sıfatı kim yok sayabilir? Böyle biri aklını yitirmiş demektir. Allâh *Celle ve Ala* zatı için kemal ve celal sıfatlarını nitelerken cahil bir zavallının göklerin ve yerin Rabbi önüne geçmeye

çalışarak “Sen kendini böyle bir sıfatla nitelendirmişsin ama bu sana yakışmıyor. Bu şöyle şöyle eksiklikleri gerektiriyor. O yüzden söz konusu sıfatı (ben te’vil ediyorum, iptal ediyorum ve hiçbir ayete veya sünnete isnat etmeden kendi kafamdan) başka bir sıfatla değiştiriyorum.” demesi nasıl yakışık alabilir? SubhanAllâh! Bu büyük bir iftiradır! Göklerin ve yerin yaratıcısının bir sıfatını yaratılmışların sahip olduğu sıfatlardan birine benzediğini zanneden kimse **aklını yitirmiştir, cahildir, mülhittir, sapıktır.** Rab Teala’nın sıfatları, bu sıfatların yaratılmışların sıfatlarına benzemesi konusunda Rabbini tenzih ederek iman eden kişi, teşbih ve ta’tilden salim kalabilmiş, tenzih eden bir mü’mindir. Yapılan bu araştırma, **“O’nun benzeri hiçbir şey yoktur. O işitendir, görendir”** (Şura 11) ayetinin muhtevasıdır. Bu ayette konu hakkındaki tüm sorunları çözen, tüm sorunlara cevap veren muazzam bir öğreti mevcut bulunmaktadır. Çünkü Allâh Teala **“O’nun benzeri hiçbir şey yoktur.”** sözünün ardından **“O işitendir, görendir.”** buyurmuştur.

Bilinmektedir ki işitmek ve görmek, işitme ve görme fiilleri olma bakımından tüm canlılarda mevcut olan vasıflardır. Sanki Allâh Teala, yaratılan varlıkların işitmesine ve görmesine dayanarak bir teşbih söz konusu olabileceği ihtimaline karşı insanların Allâh’tan işitme ve göre sıfatlarını nefyetmemelerini istemekte, bilakis üzerlerine düşen

görevin **“O’nun benzeri hiçbir şey yoktur”** esasına dayaranak Allâh Teala için de işitme ve görme sıfatının varlığını kabul etmeleri olduğuna işaret etmektedir. Yani Allâh *Azze ve Celle*’nin kemaline ve celaline yakışan sıfatları; yaratılmışların da kendi hallerine uygun sıfatları vardır. Bu hakikat, hakkında hiçbir şüphe olmayan bir hakikattir.

Üçüncü esas: (Sıfatlarla ilgili keyfiyetin/nasıllılığın hakikatini idrak etmek imkansız olduğu için bu konuda bir hevesin olmaması gerekir. Bu hususu Allâh Teala Ta-Ha Suresi’nde şöyle bildirmiştir: **“Allâh insanların geleceklerini ve geçmişlerini bilir. İnsanlar ise ilmen Allâh’ı kuşatamazlar (kavrayamazlar)”** (Ta-Ha 110)

Meselenin özü şudur: Yaratılmış olan, yaratan Allâh *Subhanehu ve Teala*’ya, sahip olduğu sıfatlar ve özelliklerden herhangi biri bakımından denk olamaz.

Keyfiyet meselesi yani akıl, sıfatın künhünü ve keyfiyetini bilip tanımaktan ümidi kesmiştir. Çünkü Allâh’ın nasıl olduğunu Allâh’tan başkası bilmez. Selefin ‘Keyfiyet olmaksızın’ sözlerinin anlamı da budur. Yani beşerin akledebileceği bir keyfiyet olmaksızın manasındadır.

Buna göre zatının hakikati ve mahiyeti bilinmeyen birinin niteliklerinin ve sıfatlarının keyfiyeti nasıl bilinebilir? Bu husus o sıfatlara iman etmeyi ve anlamlarını bilmeyi engelleyen bir husus değildir. Keyfiyet bunun ötesinde bir şeydir. Nitekim kıyamet günündeki şeylerin hakikatleri hakkında Allâh'ın bize bildirdiklerinin anlamını biliyoruz ama kıyametteki o şeylerin hakiki keyfiyetini bilmiyoruz.

Allâh *Subhanehu ve Teala*'nın "**O'nun benzeri hiçbir şey yoktur. O işitendir, görendir."** (Şura 11) ayetine gelirsek bu ayatte kastedilen asıl mana, Allâh Teala ile birlikte ibadeti ve ta'zimi hak eden bir ortağın veya ma'budun varlığını kabul eden Müşebbihe veya müşriklerin yaptıklarının nefyedilmesidir. Yoksa Allâh'ın kemal sıfatlarının, yarattıkları üzerinde yüce oluşunun, kitapları vasıtasıyla konuşmasının, peygamberleriyle konuşmasının, açık havada güneşin ve ayın görünmesi gibi mü'minler tarafından beden gözleriyle açıkça görülecek olmasını nefyedilmesi kastedilmiş değildir. Çünkü Allâh Subhanehu bu ayeti, kendisinden başka veliler edinen müşriklere reddiye bağlamında zikretmiştir."

Peygamberlerin ve Müslümanların Tenzihi ile Sıfatları Te’vil edenlerin Tenzihi arasındaki Fark

Peygamberlerin Allâh’ı tenzihi ile Mu’attıla’nın Allâh’ı tenzihi arasındaki fark şudur: Peygamberler Allâh *Subhanehu ve Teala*’yı, Allâh’ın kendisini tenzih etmiş olduğu eksikliklerden ve kusurlardan tenzih etmişlerdir. Bu eksiklik ve kusurlar; Allâh’ın mükemmelliğine, rabliğinin kemaline ve azametine aykırı olan uyuklama, uyku, gaflet, ölüm, bitkinlik, zulüm, zulüm isteği zulümle anılmak, O’na ortak, eş, destekçi yardımcı, çocuk isnat edilmesi, izni olmadan aracılık eden kimsenin olması, kullarını ihmal ederek başıboş bırakması, onları oyun olsun diye yaratması, göklerin, yerin ve ikisi arasındaki varlıkların sevap ve ceza, emir ve yasaklama için değil boş yere yaratmış olması, dostlarını ve düşmanlarını, iyileri ve facirleri, kafirleri ve müminleri eşit görmesi, mülkünde kendisinden başkasına muhtaç olmasını dileyeceği bir şeyin var olması, kendisiyle birlikte bir başka varlığın emrinden olan bir konuda ortak olması, yanılma veya unutmaya maruz kalması, verdiği sözden dönmesi, sözlerini değiştirmesi, şerrin isim, sıfat veya fiil olarak kendisine izafe edilmesi gibi eksiklik ve kusurlardır. Halbuki O’nun bütün isimleri güzel, bütün sıfatları mükemmel, bütün fiileri hayır, hikmet ve maslahattır. İşte peygamberlerin, Rablerini tenzihleri budur.

Mu’attıla’ya mensup olanlar ise Allâh Teala’yı, O’nun kendini vasfettiği kemal sıfatlardan tenzih etmişlerdir. Yani Allâh’ı; konuşmaktan, herhangi bir kimseyi konuşturmaktan, Arş’ı üzerine istiva etmekten, ellerin kendisine doğru kaldırılmasından, temiz sözlerin O’na yükseltilmesinden, O’nun katından herhangi bir şeyin nazil olmasından, meleklerin ve ruhun O’na yükselmesinden, kullarının ve tüm yarattıklarının üzerinde ve yüce olmasından; gökleri bir eliyle, yeri de diğer eliyle tutmasından, yüz sahibi olmasından, müminlerin Cennet’te beden gözleriyle onu görecek olmasından, mü’minlerle konuşmasından, onlara selam vermesinden, gülerek onlara tecelli edecek olmasından, her gece dünya semasına inmesinden ve “Benden mağfiret dileyeni bağışlayayım. Benden dilekte bulunana bahşedeyim.”[1] demesinden tenzih etmişlerdir. Yani onlara göre Allâh için ne nüzul, ne de konuşma vardır.

Peygamberlerin ve Müslümanların Tevhid’i ile Mu’attılanın Tevhid’i Arasındaki Fark

Peygamberlerin Tevhid’i: Kemal sıfatlarını detaylı bir şekile Allâh için ispat etmek, olduğu gibi kabul etmek, hiçbir ortağı olmaksızın yalnızca O’na kulluk etmektir. Kendisine doğru yönelmede, niyette, sevgide, korkuda ümitte, ağızdan çıkan sözde, yeminde ve adakta O’na hiçbir şekilde eş ve

1 Buhari 1145, 6321

denk kabul edilmez. Bilakis kul, O'na denk tutulan şeyleri kalbinden, niyetinden, dilinden ve kulluğundan kaldırıp atar. Zaten O'na denk tutulan şeylerin bu manada varlıkları bile kesinlikle söz konusu değildir. Dolayısıyla kul zihninde de, dilinde de onlara varlık imkanı tanımaz.

Mu'attıla'nin Tevhid'i ise; Allâh Teala'nın isimlerinin ve sıfatlarının hakikatlerini nefyedip işlevsiz bırakmak, ta'til etmektir. Şayet bu kimselerden biri bu ismi ve sıfatları -becerebilse- dilinden de atacak, anmayacak, bunları ihtiva eden, bu isim ve sıfatlardan birini bile açıklayan tek bir sözü dahi ağzına almayacaktır. Dilinden atma imkanı olmayan da isimleri ve sıfatları tahrif etmeye ve hakikatlerini nefyetmeye yönelmiş, hiçbir anlamı olmayan ya da bilmece ve hurafeler kabilinden anlamlar içeren boş birer isim haline dönüştürmüştür.

Allâh Teala’nın Sıfatlarıyla Alakalı Bazı Kaideler

Allâh Teala’nın isimleri tevfikîdir, yani Allâh’ın isimlerini öğrenmek için Kur’an ve Sünnet’te yer alan bilgilerle yetinmek ve bu konuda ekleme ya da çıkarma yapmamak gerekir. Çünkü akıl, Allâh Teala’nın şanına layık olan isimlerin ne olduğunu idrak edemez. Dolayısıyla da bu konuda nasları esas almak gerekir.

Ayrıca Allâh Teala’nın kendisini isimlendirmediği bir ismi O’na nispet etmek ya da O’nun kendisini isimlendirdiği bir ismi inkar etmek, Allâh Teala hakkında işlenmiş en büyük en korkunç suçlardandır. Böyle bir duruma düşmekten Allâh’a sığınırız.

Nitekim İmam Ahmed *rahimehullah* şöyle demiştir: “Allâh *Subhanehu ve Teala*’nın kendisini vasıflandırmadığı ya da Rasulü *sallallâhû aleyhi ve sellem*’in O’nu nitelendirmediği hiçbir sıfat, Allâh hakkında kullanılmaz. Bu konuda Kur’an ve Sünnet’in dışına çıkılmaz."

Allâh'ın Bütün İsimleri En Güzel İsimlerdir.

Allâh *Subhanehu ve Teala* şöyle buyurmuştur: **"En güzel isimler, Allâh'ındır."** (Araf 180)

Allâh Teala'nın bütün Sıfatları kusursuz ve mükemmeldir, hiçbir yönden eksiklik içermez.

Yüce Allâh şöyle buyurmuştur:

"Kötü sıfatlar, ahirete iman etmeyenlerindir. En yüce sıfatlar ise yalnızca Allâh'ındır. O, aziz ve hakimdir." (Nahl 60)

Allâh Teala'nın Sıfatları İkiye Ayrılır:

Subuti Sıfatlar, Selbi Sıfatlar

1- Subuti Sıfatlar: Allâh Teala'nın, kendi zatı hakkında Kitabında ya da peygamberlerinin dili üzere bildirdiği olumlu sıfatlardır. Bu sıfatların hepsi, kusursuz ve mükemmel sıfatlar olup hiçbir yönden eksiklik içermez. Örneğin hayat, ilim, kudret, Arş'a istiva, dünya semasına inmesi, yüz, iki el vb. Sıfatlar gibi...

Bu sıfatların, Allâh Teala hakkında hakiki anlamlarıyla ve O'nun zatına layık olduğu şekliyle kabul edilmesi gerekir.

2- Selbi Sıfatlar: Allâh Teala'nın, kendi zatı hakkında Kitabında ya da Peygamber'i *sallallâhû aleyhi ve sellem* dili üzere reddettiği olumsuz sıfatlardır ki onların tamamı, Allâh'ın zatına nispetle eksiklik ifade eden sıfatlardır. Bu konu hakkında daha önce örnekler verilmiştir. Ölüm, uyku, cehalet gibi...

Subuti Sıfatlar İki Kısımdır: Zati ve Fiili

1- Zati olanlara gelince bunlar, Allâh Teala'nın ezelden ebede kadar sahip olduğu sıfatlardır. İlim, kudret, işitme, görme, izzet, hikmet, yücelik ve azamet gibi. Yüz, iki el, iki göz gibi sadece nasla sabit olan sıfatlar da bu kısma dahildir.

2- Fiili sıfatlara gelince bunlar, Allâh Teala'nın iradesine bağlı olanı dilediğinde yaptığı dilediği zaman da yapmadığı sıfatlardır. Dünya semasına inmesi gibi.

Sıfatları Kabul Ederken İki Büyük Sakıncadan Uzak Durmak Gerekir: Temsil, Tekyif

1- Temsil: Kişinin, Allâh Teala hakkında kabul ettiği sıfatların mahlukatın sıfatları ile aynı olduğuna inanmasıdır. Bu hem nakil hem de akıl yönünden batıl bir inançtır.

“Yaratan ile yaratamayan hiçbir olur mu? Hiç düşünüp öğut almaz mısınız?” (Nahl 17)

2- Tekyif: Kişinin Allâh’ın sıfatlarının keyfiyyetinin/nasıllığının, dengini belirtmeksizin, şöyle ya da böyle olduğuna inanması demektir. Bu inanç, nakil ve akıl yönünden batıldır.

“Fakat onların ilmi, Allâh’ı kuşatamaz.” (Ta-Ha 110)

İmam Malik *rahimehullah*, **“Rahman, arşa istiva etmiştir”** (Ta-Ha 5) ayetiyle ilgili olarak kendisine: “Nasıl istiva etti?” şeklinde bir soru sorulunca başını öne eğmiş, vücuduna ter basmış sonra da şöyle demiştir:

“İstivanın anlamı bilinmeyen bir şey değildir. Nasıl olduğu ise akılla bilinecek bir şey değildir. Ona iman etmek farzdır. Onun nasıl olduğu hakkına soru sormak bid’attir.”[2]

2 Darimi – er Red ale’l Cehmiyye, Ebu Nuaym Hilye

Yine İmam Malik'in hocası Rabia *rahimehullah* şöyle demiştir: "İstivanın anlamı, bilinmeyen bir şey değildir. Keyfiyyeti/nasıllığı ise akılla kavranacak bir şey değildir."[3]

Kur'an ve Sünnet Naslarını Özellikle de Sıfatlarla İlgili Olanlarını Tahrif (Te'vil) ve Tefvid Etmeksizin Zahir/Açık Anlamlarıyla Kabul Etmek Gerekir

"(Resûlüm!) Kur'an'ı, Rûhu'l-emîn (Cebrail) uyarıcılardan olasın diye, apaçık Arap diliyle, senin kalbine indirmiştir." (Şuara 193-195)

"Düşünüp anlayasınız diye biz (bu kitabı) Arapça bir Kur'an olarak indirdik." (Yusuf 2)

"Biz, düşünüp anlayasınız diye onu Arapça bir Kur'an kıldık." (Zuhruf 3)

Bu ayetler, Kur'an'ın -aksine bir delil olmadıkça- Arap dilindeki açık anlamının gerektirdiği şekilde anlaşılmasının farz olduğunu ifade etmektedir.

Ayrıca Allâh Teala, kitaplarını tahrif eden Yahudileri yermiş ve onların tahrifleri nedeniyle insanlar içerisinde imandan en uzak kimseler olduğunu ifade etmiştir.

3 Lalekai

“...Oysaki onlardan bir zümre, Allâh’ın kelamını işitirler de iyice anladıktan sonra, bile bile onu tahrif ederlerdi.” (Bakara 75)

Tafvide gelince bazı saptırıcılar Selef’in tafvidci olduğunu olduğunu iddia etmişlerdir. Ki bu söz Selef’e atılmış büyük bir iftiradır. Selef, bu mezhepten uzaktır.

Şöyle denilmiştir: “Tafvid (sıfatlarla ilgili nasların anlamını Allâh’ın ilmine havale etmeye) gelince, malum olduğu üzere Allâh Teala, bize Kur’an’ı düşünmemizi emretmiştir. Yine bize onu anlamaya ve kavramaya teşvik etmiştir. Buna rağmen bizden onu anlamayı, öğrenmeyi ve düşünmeyi terk etmemizin istendiği nasıl düşünülebilir?”

Yine şöyle denmiştir: “O zaman bu, Allâh Teala’nın Kur’an’da kendi zatını vasıflandırdığı bütün sıfatların ya da bu sıfatların büyük çoğunluğunun anlamlarının peygamberler tarafından bilinmediği; aksine onların manasını bilmedikleri sözler söyledikleri anlamına gelmektedir.

Malum olduğu üzere bu, Kur’an’a ve peygamberlere hakarettir. Çünkü Allâh Teala, Kur’anı indirmiş; onu insanlar için hidayet rehberi ve açıklayıcı bir kitap kıldığını haber vermiştir. Rasulullah *sallallâhû aleyhi ve sellem*’e de apaçık bir

tebliğ yapmasını ve insanlara onlara indirilen kitabı açıklamasını emretmiştir. Yine O, Kur'an üzerinde düşünülmesini ve onun anlaşılmasını da emretmiştir.

Buna rağmen, Kur'an'da yer alan en değerli konuyu, yani Allâh'ın bildirdiği sıfatların anlamını hiç kimse bilmeyecek; dolayısıyla da onları anlayıp üzerinde düşünmeyecek!? Rasulullah *sallallâhû aleyhi ve sellem* de insanlara onlara indirilen bu ayetleri açıklamayacak ve apaçık bir tebliğ yapmamış olacaktır ki bu, olacak şey değildir!?

Bu kabul edildiği takdirde bütün inkarcılar ve bid'atçiler, şöyle diyeceklerdir. "Doğru, benim kendi aklım ve görüşümle anladığım şeydir. Naslarda da buna aykırı bir şey bulunmamaktadır. Çünkü bu naslar, kapalı ve belirsizdir. Hiç kimse, onların manasını bilmez. Hiç kimsenin manasını bilmediği bir şeyin de delil olarak kullanılması doğru değildir."

Netice olarak bu söz, peygamberlerin getirdiği hidayet ve beyân kapısını kapatırken, onlara karşı çıkanların kapısını sonuna kadar açar ve onlar da şöyle derler:

"Hidayet ve beyân, peygamberlerin yolunda değil, bizim yolumuzdadır. Çünkü biz, ne dediğimizi biliyoruz ve söylediklerimizi akli delillerle de açıklıyoruz. Peygamberler ise maksatlarını açıklamak bir yana ne dediklerini bile bilmiyorlar!"

Böylece Sünnet'e ve Selef'e bağlı olduklarını iddia eden tafvid ehlinin bu sözlerinin, bid'atçi ve inkarcıların sözleri içerisindeki en çirkin sözlerden biri olduğu anlaşılmaktadır."

İbn Abdilber şöyle demiştir: Ehli Sünnet, Kur'an ve Sünnet'e yer alan bütün sıfatların kabul edilmesi, onlara iman edilmesi ve onların mecaz anlama değil gerçek anlama hamledilmesi konusunda icma' etmiştir. Ancak onlar, bu sıfatlardan hiçbirinin nasıllılığından söz etmezler ve onlara belli bir sınır çizmezler."[4]

Kadı Ebu Ya'la şöyle der: "Sıfatlarla ilgili bu nasları reddetmek de onları te'vil etmekle meşgul olmak da caiz değildir. Onları zahiri anlamlarına hamletmek, onların Allâh'ın sıfatları olduğunu ve mahlukat içerisinde benzeri sıfatlara sahip olan varlıkların sıfatlarıyla aynı olmadığını kabul etmek farzdır. Bu sıfatlarda teşbih, kabul edilmez. Nitekim İmam Ahmed ve diğer imamlardan sıfatlarla ilgili naslar hakkında şöyle dedikleri nakledilmiştir: "Onları geldiği gibi kabul ediniz" Böylece onlar, bu sıfatları zahir anlamlarına hamlederek onların Allâh'ın sıfatları olduğunu ve mahlukatın sıfatlarına benzemediğini ifade etmişleridir."[5]

4 Mecmuul Fetava c.5 s.87
5 İbtalu't Te'vil

Sıfatlara Dair Bizim Akidemiz

Bizim sıfatlar hakkında varid olan ayetler ve hadisler hakkındaki sözümüz; Allâh'ın, Rasulü'nün, ümmetin Selef imamlarının, Sahabenin, Tabiinin, ve bunların dışında kalan Müslüman alimlerinin söylediği sözdür. Tahrif etmeksizin, iptal etmeksizin, keyfiyetlendirmeden ve benzetmeden, Allâh'ın kitabında kendisini vasfettiği ve Rasulü'nün onu vasfettiği şeyler ile Allâh'ı vasfederiz. Bilakis Allâh *Subhanehu ve Teala*'nın: **"O'nun hiçbir ortağı yoktur. O işiten'dir, görendir."** (Ta-Ha 5) Olduğuna iman ederiz. Onun kendisini vasfetmiş olduğu şeyleri ondan nefyetmeyiz, kelimelerin yerlerini kaydırmayız. Allâh'ın isimleri ve ayetleri hususunda doğru olandan sapmayız, keyfiyetlendirmeyiz, onun sıfatlarını mahlukatın sıfatlarına benzetmeyiz.

Hiç kimsenin ilmi O'nun ilmi gibi değildir. Hiç kimsenin kudreti O'nun kudreti gibi değildir. Hiç kimsenin rahmeti O'nun rahmeti gibi değildir. Hiç kimsenin istivası O'nun istivasına benzemez. Hiç kimsenin konuşması O'nun konuşmasına benzemez. Hiç kimsenin işitmesi ve görmesi O'nun işitmesine ve görmesine benzemez. Hiç kimsenin tecelli etmesi O'nun tecelli etmesine benzemez. Bilakis biz; ismi yüce olan Allâh'a azametinde ve büyüklüğünde güzel isimlerinde ve yüce sıfatlarında mahlukata dair hiçbir şeyin O'na benzemediğine itikad ediyoruz. Şeriatın yaratana ve yaratıcıya

verdiği sıfatlar arasında hakiki manada bir benzerlik yoktur. Kadim olan sıfatlar mahlukatın sıfatlarından farklıdır. O'nun zatı nasıl ki hiçbir zata benzemez ise sıfatları da diğer sıfatlara benzemez. O'nun sıfatları ile mahlukatının sıfatları arasında yalnızca lafzi benzerlik vardır.

Allâh *Subhanehu ve Teala* Cennet'te etin, sütün, balın, suyun, ipeğin ve altının olduğunu haber vermiştir. İbn Abbas *radiyallahu anh* şöyle demiştir: "Ahirette olan şeylerin dünyada yalnızca isimleri vardır." Mahluk olan şeyler bile gaip oluyorsa, ismen benzerliğin dışında başka bir benzerliği bulunmuyorsa, Halık *Celle ve Ala* üstün olma bakımından mahlukattan daha yücedir. İsimler benzese de onun mahlukatından ayrı oluşu, mahlukatın birbirine olan ayrılığından daha büyüktür.

Şüphesiz Allâh *Subhanehu ve Teala* kendi nefsini, Hay, Alim, Semi, Basir, Melik, Rauf, Rahim, diye isimlendirmiştir. Bazı mahlukatını da hay diye, bazısını da alim diye, bazısını semi ve basir diye, bazısını da rauf ve rahim diye isimlendirmiştir. Allâh'ın mahlukatı, hay, alim, semi, basir, rauf ve rahim olarak isimlendirmesi, kendisinin Hay, Alim, Semi, Basir, Rauf ve Rahim oluşu gibi değildir.

Te'vil ehlinin 'Siz bu sözlerinizle yaratıcıyı haşa yaratılmışlara benzetmiş oluyorsunuz, bu da

küfürdür.” sözlerine gelirsek, böyle bir iddia ancak sapkın kimselerden sadır olur.

Biz Kur’an’da geçtiği üzere Allâh’ın eli vardır deriz. Ancak bu el bizim elimiz gibidir demeyiz. Nasıllığını araştırmadan. Allâh’ın zatına yaraşır bir şekilde Kur’an’da geçtiği üzere elinin olduğuna iman ederiz. Bu teşbih değildir.

İmam Ahmed *rahimehullah*’a teşbih hakkında sorulduğunda şöyle demiştir:

“Teşbih şöyle demekle olur: Eli, elim gibidir; yüzü, yüzüm gibidir. Elin ispat edilmesine gelince; diğer eller gibi değildir, yüzü de diğer yüzler gibi değildir. Bu sıfatların ispatı, zatın ispatı gibidir. Zatın ise diğer zatlar gibi değildir. Hayat sıfatı diğerlerinin hayatına benzemez, işitme ve görme sıfatı, diğerlerinin işitmesine ve görmesine benzemez. O *Subhanehu ve Teala* kelam sıfatlarla sıfatlanmıştır, bütün eksikliklerden ve kusurlardan münezzehtir. O *Subhanehu ve Teala*’ya kemal sıfatlarında benzeyen hiçbir şey yoktur. O, Hayyu’l Kayyum, Semiu’l Basir, Alimu’l Habir, Raufu’r Rahim’dir.”

Allâh Müşebbihe’nin ve Muattıla’nın söylediklerinden çok daha büyük ve yücedir. Allâh onlara büyük bir lanet ile lanet etmiştir.

Fudayl b. İyaz *rahimehullah* şöyle demiştir: “Bizler Allâh hakkında nasıldır şeklinde sorarak vehim içine düşme yetkisine sahip değiliz. Çünkü Allâh kendisini vasfetmiştir ve bildirmiştir. O şöyle buyurmuştur: **“De ki: O Allâh birdir, Sameddir. O doğurmamıştır ve doğmamıştır. O’nun dengi hiçbir şey yoktur.”** Allâh’ın kendisini vasfetmek için bildirdikleri dışında herhangi bir sıfat yoktur.”[6]

Ebu Osman es Sabuni, Sünne kitabındaki meşhur risalesinde şöyle demiştir: Hadis ashabı Rabbin her gece dünya semasına indiğini kabul ediyorlardı. Bunu mahlukların nüzulüne benzetmiyor, hiçbir temsil ve tekyif (keyflendirme) yapmıyorlardı.

Yine şöyle demiştir: Rasulullah’tan *sallallâhû aleyhi ve sellem* nüzul hadisi sahih olarak geldiği zaman Ehli Sünnet bunu tasdik ettiler, hadisi onayladılar ve Rasulullah *sallallâhû aleyhi ve sellem*’in söylediğine binaen de nüzulü kabul ettiler.

Abdullâh b. Mubarek *rahimehullah* şöyle demiştir: “O her gece nüzul eder.’ Ardından adam şöyle dedi: ‘Ey Ebu Abdurrahman, nasıl nüzul eder?’ Abdullâh b. Mubarek şöyle dedi: ‘Nasıl dilerse öyle nüzul eder.’”

6 Hallal es Sunne

Kitaba Dair:

Müellif, verdiği her bir bâb başlığına, o bâbtaki hadisi delil getirmiştir. Böylece Allâh'ın isim ve sıfatları konusundaki akidesini bâb başlıklarında beyân etmiştir. Buna binaen okuyucunun kitabın asıl gayesini anlaması için bâb başlıklarına son derece önem göstermesi, bâb başlıklarına dikkat ederek hadisleri okuması gerekir.

Kitapdaki hadisler, Allâh Teala'nın zatı ile ve isim ve sıfatları ile alakalı olduğu için bu hadisler Eş'ari mütercimlerin elinde te'vil edilerek tahrif edilmekte, neredeyse bu hadislerin hakiki manaları ile Türkçe'ye tercümesi bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu hadislerin gereken hakiki manası ile anlaşılmasından öte, bu hadisler gerçek metni ile dahi bilinmemekte üzeri örtülmektedir. Bu elbette başta Kur'an-ı Kerim'i meallendirmede söz konusudur. İşte bunu Yahudi ve Hıristiyanların yaptığı tahriften ayıran hiçbir bir fark yoktur.

"İndirdiğimiz apaçık delilleri ve hidayeti Kitap'ta açıklamamızdan sonra onları gizleyenler var ya, işte onlara hem Allâh lânet eder, hem de bütün lânet etme konumunda olanlar lânet eder." (Bakara 159)

"Allâh'ın indirdiği kitabın bir bölümünü gizleyenler ve onu az bir karşılık için satanlar yok

mu, onlar karınlarına ateşten başka bir şey doldurmuyorlar. Allâh kıyamet gününde onlarla konuşmayacak, onları temize çıkarmayacak! Onlar için elem verici bir azap vardır." (Bakara 174)

Kitabı tercüme ederken, Selef'in hadis usûlüne uygun olmasını arzuladık. Bu doğrultuda tercüme etmeye ve hadisleri (senetler dahil olmak üzere) hem metne hemde manaya uygun çevirmeye gayret ettik. Eğer başarılı olduysak bu Allâh'ın yardımıyladır. Bundan dolayı Allâh'a çokça hamd ederiz. Eğer aksi olduysa bu bizim gafletimizdendir. Allâh'tan bağışlama dileriz. Allâh'tan bu amelimizi kıyamet günü için kurtuluş vesilesi kılmasını niyaz ediyoruz.

Hamd başta Allâh'a ait olduğu gibi sonda da yine Allâh'adır.

Abdullâh Ebu Humeyra

كِتَابُ الأَرْبَعِين فِي دَلَائِل التَّوْحِيد

Tevhîd'in Delilleri Hakkında 40 Hadis

كتاب الاربعين فِي دَلَائِل التَّوْحِيد

بِسم الله الرَّحْمَن الرَّحِيم وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّه الْعلي الْعَظِيم

حَدثنَا الشَّيْخ الإِمَام شيخ الْإِسْلَام سراج السّنة أَبُو نصر أَحْمد ابْن عمر بْن مُحَمَّد بْن عبْد اللَّه بن مُحَمَّد بن عَليّ بن إِسْحَاق فِيمَا قرَأت عَلَيْهِ حَدثنَا الشَّيْخ الإِمَام نا صر السّنة إِمَام الْأَئِمَّة أَبُو إِسْمَاعِيل عَبْد اللَّهِ بْن مُحَمَّد بن عَليّ الْأنْصَارِيّ رَحمَه الله وَقَال:

Tevhîd'in Delilleri Hakkında 40 HADİS

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın adıyla. Herşeyin üstünde yüce olan Allâh'ın yardımı dışında hiçbir güç ve kuvvet yoktur..

Şeyhu'l-İslâm, Şeyhu'l-İmam, Sünnet Kandili Ebu Nasr Ahmed bin Umer bin Muhammed bin Abdillâh bin Muhammed bin Alî bin İshâk[7] -

7 Şeyhu'l-İmam, hâfiz, sağlam, isnad sahibi, sâlih, ilim için çok yolculuklar yapmış olan Ebû Nasr el-Gâzî Ahmed bin Umer bin Muhammed el-İsbehênî. 448 senesinde doğdu. İlim için gezdi, bunun için çokça dolaştı, hadisler topladı, bu konuda çok bilgi sahibiydi. Hadis dinlediği kişiler: Ebû'l-Huseyn bin en-Nekkûr, AbdulBâkî bin Muhammed el-Attâr, Ebû'l-Kâsım bin el-Busrî, Ebû Ali et-Tusterî, Muhammed bin Abdilmelik el-Muzafferî, Abdurrahmân bin Mende... Kendisinden hadis tahdis edenler; es-Selefî, es-Sem'ânî, Ebû Mûsa el-Medînî, İbn Asâkir, Mueyyed bin el-ihva, Muhammed bin Ahmed el-Mudarî... es-Selefî hakkında şöyle demiştir: "Ma'rifet ehlindendi ve hâfiz idi. Biz ondan bize okuması yoluyla çokça hadis dinledik. Kendisi bana imla ettirerek hadis yazdırmıştır." es-Sem'ânî şöyle demiştir: "Sika, hâfiz, dindardır. Rivayetleri çoktur, çok hadis yazdı ve çokça kitaplar ortaya koydu. Hocalarım arasında ondan daha çok ilim yolculuğu

huzurunda kendisine okumamla- bize tahdis etti, o da bize Şeyhu'l-İmam, Sünnet'in yardımcısı, imamların imamı Ebû İsmâîl Abdullâh bin Muhammed bin Alî el-Ensârî[8] *rahimehullâh*'ın şöyle dediğini tahdis etti:

yapan görmedim. Ondan çok rivayette bulundum. 532 senesinde Ramazan Ayı'nda vefat etti. Cenazesine katıldım. Cenaze namazını da İsmail el-Hâfiz kıldırdı." (ez-Zehebî, Siyeru E'lâmi'n-Nubelâ')

8 Bu müelliftir. Müellif daha önce tanıtıldı.

١ بَابُ إِيجَابِ النِّيَّةِ الصَّادِقَةِ فِي كُلِّ عَمَلٍ

١ - حدثنا علي بن محمد بن محمد الطرازي بنيسابور ثنا أحمد بن محمد بن حسنويه المقري ثنا أبو جعفر أحمد بن الفضل العسقلاني ومحمد بن هشام بن سلام بدمشق قالا (ثنا) مروان ابن معاوية الفزاري ثنا يحي بن سعيد عن محمد بن إبراهيم عن علقمة قال سمعت عمر بن الخطاب رضي الله عنه يقول (قال) رسول الله صلى الله عليه و سلم إنما الأعمال بالنية وإنما لامرئ ما نوى

1. BÂB: BÜTÜN AMELLERDE DOĞRU NİYETİN GEREKLİLİĞİ

1- Bize Alî bin Muhammed bin Muhammed el-Tarrâzî Nişabur'da tahdis etti; Bize Ahmed bin Muhammed bin Hasneveyh el-Mukrî tahdis etti; Bize Ebû Ca'fer Ahmed bin Fadl el-Askalânî ve Muhammed bin Hişâm bin Sellâm Dimeşk'te tahdis etti, dediler ki: Bize Mervân bin Muâviye el-Fezârî hadis etti; Bize Yahya bin Saîd, Muhammed bin İbrâhîm'den, o da Alkame'den Umer bin Hattâb *radiyallahu anh*'ın şöyle dediğini tahdis etti: Rasûlullâh *sallallâhû aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:

"Ameller ancak niyetlere göre karşılık alır. Herkese sadece niyet ettiği vardır."[9]

9 Sahih Buhari Vahyin başlangıcı (Bedu'u'l-Vahy)

٢- بَابُ إِيجَابِ النَّصِيحَةِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ

٢- أخبرنا محمد بن علي ثنا يحي أنبأ أحمد بن محمد بن يا سين ثنا عثمان بن سعيد الدارمي ومعا ذ بن معا ذ ومحمد بن إبراهيم وعثمان بن عمر الضبي قالوا ثنا مسد د ثنا يحي بن سعيد ثنا إ سماعيل بن أبي خالد ح وأنبأ محمد بن مو سى بن الفضل الصيرفي ثنا محمد بن يعقوب الأ صم ثنا الربيع ثنا أ سد بن مو سى ثنا يزيد بن عطاء عن إ سماعيل بن أبي خالد قال حدثني قيس بن أبي حازم عن جرير ابن عبد الله رضي الله عنه قال بايعت ر سول الله صلى الله عليه سلم على أقام الصلاة وايتاء الزكاة والنصح لكل مسلم

2. BÂB: TÜM MÜSLÜMANLARA NASİHAT ETMENİN GEREKLİLİĞİ

2- Bize Muhammed bin Ali haber verdi: Bize Yahya tahdis etti: Ahmed bin Muhammed bin Yâsîn bildirdi: Bize Usmên bin Saîd ed-Dârimî ve Muâz bin Muâz ve Muhammed bin İbrâhîm ve Usmên bin Umer ed-Dibbî tahdis etti, dediler ki, Bize Yahya bin Saîd tahdis etti: Bize İsmâîl bin Ebi Hâlid tahdis etti, başka bir senedle Muhammed bin Mûsa bin Fasl es-Sayrefî bildirdi: Bize Muhammed bin Yakûb el-Esam tahdis etti: Bize er-Rabî' tahdis etti: Bize Esed bin Mûsa tahdis etti: Bize Yezîd bin Atâ', İsmâil bin Ebî Hâlid'den tahdis etti, dedi ki: Bana Kays bin Ebî Hâzim tahdis etti: Cerîr bin Abdillâh *radiyallâhu anh* şöyle demiştir:

"Ben, Rasûlullâh *sallallâhû aleyhi ve sellem*'e namazı kılmak, zekatı vermek ve tüm müslümanlara nasihat etmek üzere bey'at ettim."[10]

10 Sahih Buhari, İman 50; Müslim İman 95; Tirmizi 1926; Nesai 4106

٣- بَابُ تَعْظِيمِ الْإِثْمِ عَلَى كَاتِمِ الْعِلْمِ

٣- حدثنا علي بن محمد بن محمد بن أحمد بن عثمان الأديب بنيسابور لفظا ثنا الأصم ثنا إبراهيم بن سعد البصري ثنا إدريس بن يحي بن عباس ح وأنبأ منصور بن الحسين بن محمد المفسر بنيسابور ثنا الأصم أنبأ ابن عبد الحكم ثنا ابن وهب قال أخبرني عبد الله بن عياش عن أبيه عن أبي عبد الرحمن الحبلى عن عبد الله بن عمرو رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال من كتم علما ألجمه الله تعالى بلجام من نار

3. BÂB: İLMİ GİZLEYEN KİMSENİN GÜNAHININ BÜYÜKLÜĞÜ

3- Bize Alî bin Muhammed bin Muhammed bin Ahmed bin Usmên el-Edîb Nişabur'da lafzen tahdis etti: Bize el-Esamm tahdis etti: Bize İbrâhîm bin Sa'd el-Basrî tahdis etti: Bize İdrîs bin Yahya bin Abbâs tahdis etti, başka bir senedle Mansûr bin el-Huseyin bin Muhammed el-Mufessir Nişabur'da bildirdi: Bize el-Esamm tahdis etti: İbnu Abdilhakem bildirdi: Bize İbn Vehb tahdis etti, dedi ki: Bana Abdullâh bin Ayyâş, babasından, o Ebu Abdurrahmân el-Hubulî'den, o Abdullâh bin Amr *radiyallahu anh*'tan haber verdi: Rasûlullâh *sallallâhû aleyhi ve sellem*'in şöyle buyurdu:

"Kim ilmi gizlerse Allâhu Teâlâ onu ateşten bir gemle gemler."[11]

11 İmam Ahmed Müsned ar. 2/23; İbn Mace 261; Hakim Müstedrek 2649

٤- بَابُ إِيجَابِ قَبُولِ صِفَاتِ اللَّهِ تَعَالَى مِنْ كَافَّةِ الْخَلْقِ

٤- أخبرنا علي بن محمد بن الحسن وأحمد بن حمدان قالا ثنا حامد بن محمد ثنا أبو مسلم ثنا أبو عا صم عن سفيان الثوري عن منصور عن إبراهيم عن عبيدة عن عبد الله رضي الله عنه قال جاء رجل من أهل الكتاب إلى ر سول الله صلى الله عليه و سلم فقال يا محمد ان (الله) تعالى يضع السماوات على إ صبع والأرضين على إ صبع والجبال على إ صبع والثرى على إ صبع ثم يقول أنا الملك قال فضحك ر سول الله صلى الله عليه و سلم حتى بدت نواجذه ثم قرأ (وما قدروا الله حق قدره) زا د فضيل و سفيان فضحك تعجبا وتصديقا له انتهى

4. BÂB: TÜM MAHLÛKÂTIN ALLÂHU TEÂLÂ'NIN SIFATLARINI KABUL ETMESİNİN GEREKLİLİĞİ

4- Bize Alî bin Muhammed bin el-Hasan ve Ahmed bin Hamdân dedi ki: Bize Hâmid bin Muhammed tahdis etti: Bize Ebû Muslim tahdis etti: Bize Ebû Âsım Sufyân es-Sevrî'den, o Mansûr'dan, o İbrâhîm'den, o Ubeyde'den tahdis etti: Abdullâh *radiyallâhû anh* şöyle dedi:

"Ehli Kitap'tan bir adam Rasûlullâh *sallallâhû aleyhi ve sellem*'e gelerek şöyle dedi: "Ey Muhammed, Şüphesiz ki Allâhu Teâlâ gökleri bir parmağına, yerleri bir parmağına, dağları bir parmağına, toprağı

bir parmağına ve diğerlerini de bir parmağına koyar ve şöyle buyurur:

"Hükümdar benim!"

Adamın bu sözleri üzerine Rasûlullâh *sallallâhû aleyhi ve sellem* azı dişi görününceye kadar güldü ve şu âyeti kerîme'yi okudu: **"Onlar Allâh'ı hakkıyla tanıyıp takdir edemediler."** (Zumer 67)

Fudayl ve Sufyân şunu ekledi: "(Rasûlullâh *sallallâhû aleyhi ve sellem*) şaşırarak ve onu doğrulayarak güldü"[12]

12 Buhari Tevhid 42; Müslim 2786; Tirmizi 3238; İbn Huzeyme Kitabu't Tevhid

٥- بَابُ الرَّدِّ عَلَى مَنْ رَأَى كِتْمَانَ أَحَادِيثِ صِفَاتِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

٥- أخبرنا عبد الجبار بن محمد الجراحي ثنا محمد بن أحمد بن محبوب ثنا أبو عيسى الترمذي ثنا عبد الوهاب البغدادي الوراق ثنا معاذ بن معاذ عن حماد بن سلمة عن ثابت البناني عن أنس بن مالك رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه و سلم في قوله عز وجل (فلما تجلى ربه جعله دكا) أشار أنس رضي الله عنه بطرف أصبعه على أول بنان من الخنصر وكذلك أشار أبي ثابت البناني قال له حميد الطويل ما تريد بهذا يا أبا محمد فرفع ثابت يده فضرب صدره ضربة شديدة وقال من أنت يا حميد وما أنت يا حميد يحدثني أنس ابن مالك عن النبي صلى الله عليه و سلم وتقول أنت ما تريد بهذا

5. BÂB: ALLÂH AZZE VE CELLE'NİN SIFATLARI İLE İLGİLİ HADİSLERİN GİZLENMESİ GÖRÜŞÜNDE OLANLARA REDDİYE

5- Bize Abdulcabbâr bin Muhammed el-Cerrâhî haber verdi: Bize Muhammed bin Ahmed bin Mahbûb tahdis etti: Bize Ebu Îsa et-Tirmizî tahdis etti: Bize Abdulvahhâb el-Bağdâdî el-Verrâk tahdis etti: Bize Muâz bin Muâz, Hammâd bin Seleme'den, o Sâbit el-Bunânî'den, o Enes bin Mâlik *radiyallahu anh*'tan, Enes de Nebî *sallallâhû aleyhi ve sellem*'den tahdis etti:

Allâh *Azze ve Celle*'nin **"Rabbi dağa tecelli edince dağ paramparça oldu"** (A'râf 143) sözü hakkında Enes *radiyallahu anh* parmağının ucuyla, serçe parmağının ucunu gösterdi. (Yani bu kadar az tecelli etti, dedi.)

Sabît el-Bunânî de aynı şekilde işaret etti. Bunun üzerine Humeyd et-Tavîl ona (yani Sabît el-Bunânî'ye) "Bununla ne kastediyorsun ey Ebu Muhammed?" diye sorunca Sabît, elini kaldırıp onun göğsüne şiddetli bir darbe vurup şöyle dedi: "Sen kimsin ey Humeyd! Sana ne oluyor! Bunu bana Enes bin Mâlik, Rasûlullâh *sallallâhû aleyhi ve sellem*'den nakletti ve sen bana bununla ne kastettin diye soruyorsun öyle mi?"[13]

13 Tirmizi 3073; İmam Ahmed ar. 3/125; İbn Huzeyme Kitabu't Tevhid; Hakim Müstedrek, Araf Suresi Tefsiri

٦- بَاب إِيضَاحِ الْبَيَانِ أَنَّ اللَّهَ حَيٌّ

٦- أخبرنا محمد بن إبراهيم بن محمد بن يحي بنيسابور ثنا إسماعيل بن عبد ح وأنبأ الحسين بن محمد بن علي ثنا أبو بكر الإسماعيلي ح وأنبأ أحمد بن سعيدويه النسري الحاكم ثنا محمد بن أحمد بن حمدان ح وأنبأ علي بن محمد الفارسي أنبأ علي بن عيسى قالوا أنا الحسن بن سفيان ح وأنبأ علي بن محمد الخوارزمي ثنا الرفا ثنا أحمد بن داود قال ثنا صفوان بن صالح ثنا الوليد بن مسلم ثنا شعيب بن أبي حمزة عن أبي الزناد عن الأعرج عن أبي هريرة رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ان لله تسعة وتسعين اسما مائة إلا واحدا

6. BÂB: ALLÂH'IN HAYY/DİRİ OLUŞUNUN BEYÂNI

6- Bize Muhammed bin İbrâhîm bin Muhammed bin Yahya Nişabur'da tahdis etti: Bize İsmâîl bin Abd Tahdis etti, baska bir senedle el-Huseyn bin Muhammed bin Muhammed bin Alî bildirdi: Bize Ebû Bekr el-İsmâilî tahdis etti, başka bir senedle Ahmed bin Saîdeviyyeh en-Nesrî el-Hâkim bildirdi: Bize Muhammed bin Ahmed bin Hamdân tahdis etti, başka bir senedle Alî bin Muhammed el-Fârisî bildirdi: Alî bin Îsa bildirdi, dediler ki: Bize el-Hasan bin Sufyân haber verdi, başka bir senedle Alî bin Muhammed bin el-Huvarizmî bildirdi: Bize er-Rafê tahdis etti: Bize Ahmed bin Dâvud tahdis etti, dedi ki: Bize Safvân

bin Sâlih tahdis etti: Bize Velîd bin Muslim tahdis etti: Bize Şuayb bin Ebî Hamza, Ebû Zinad'dan, o el-A'rac'tan, o Ebû Hureyre'den şöyle dediğini tahdis etti: Rasûlullâh *sallallâhû aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:

"Allâh'ın yüzden bir eksik doksan dokuz ismi vardır. O tektir, teki sever. Kim bunları sayarsa Cennet'e girer."

Sonra (Ebû Hureyre'den nakleden Abdurrahmân el-A'rac şöyle dedi): "Ebû Hureyre isimlerin içinde el-Hayy'yı da saydı."[14]

14 Buhari Dualar 103; Müslim 2677; Tirmizi 3508; İbn Mace 3860

٧- بَاب فِي بَيَان الدَّلِيلِ أَنَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَا يَنَامُ

٧- أخبرنا أحمد بن حمدان الشاركي وأحمد بن سليمان البسري قالا ثنا الرفا ثنا عمر بن حفص ثنا عاصم بن علي المسعودي ح وأخبرنا محمد بن محمود أخبرنا الإدريسي ثنا أبو سعد الزاهد ثنا بن كدى ثنا عبيد الله عن المسعودي عن عمرو بن مرة عن أبي عبيدة عن أبي موسى رضي الله عنه قال قام فينا رسول الله صلى الله عليه وسلم بأربع ان الله تعالى لا ينام ولا ينبغي له أن ينام يخفض القسط ويرفعه يرفع إليه عمل الليل قبل النهار وعمل النهار قبل الليل حجابه النار لو كشفها لأحرقت سبحات وجهه كل شئ أدركه

7. BÂB: ALLÂH AZZE VE CELLE'NİN UYUMADIĞININ DELİLİNİN BEYÂNI

7- Bize Ahmed bin Hamdân eş-Şerikî ve Ahmed bin Suleymân el-Busrî haber verdi, dediler ki: Bize er-Rafê tahdis etti: Bize Umer bin Hafs tahdis etti: Bize Âsım bin Alî el-Mesûdî tahdis etti, başka bir senedle bize Muhammed bin Mahmûd haber verdi: Bize el-İdrîsî haber verdi: Bize Ebû Sa'd ez-Zâhid tahdis etti: Bize İbni Kede tahdis etti: Bize Ubeydullâh, Mesûdî'den, o Amr bin Murre'den, o Ebû Ubeyde'den tahdis etti: Ebû Mûsa *radiyallâhu anh* şöyle dedi:

"Rasûlullâh *sallallâhû aleyhi ve sellem* aramızdayken ayağa kalktı ve dört şey söyledi:

"Allâhu Teâlâ uyumaz ve ona uyumak da yakışmaz. Adalet terazisini alçaltır ve yükseltir. Gecenin ameli O'na gündüzden önce, gündüzün ameli de geceden önce yükselir. O'nun Hicab'ı ateştir. Eğer onu açacak olsa vechinin nuru ulaştığı herşeyi yakardı."[15]

15 Müslim İman 293, 294, 295; İmam Ahmed Müsned ar. 4/395; İbn Huzeyme Kitabu't Tevhid

٨- بَابُ بَيَانِ أَنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى وَتَقَدَّسَ شَيْءٌ

٨- حدثنا محمد بن عبد الله القاضي املاء ثنا أحمد بن محمد البسري الرازي بالكوفة ثنا أحمد بن موسى التميمي ثنا أبو نعيم عن شيبان عن يحي بن أبي كثير عن عروة عن أمه أسماء بنت أبي بكر رضي الله عنهما أنها سمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول على المنبر ما من شئ أغير من الله عز وجل

8. BÂB: HER TÜRLÜ KUSURDAN UZAK, HERŞEYİN ÜSTÜNDE, ŞANI YÜCE, EŞİ BENZERİ OLMAYAN, TEŞBİH VE MİSALDEN UZAK OLAN ALLÂH'IN "ŞEY" OLDUĞUNUN BEYÂNI

8- Bize Muhammed'in bin Abdullâh el-Kadî imla ettirerek tahdis etti: Bize Ahmed bin Muhammed el-Busrî er-Râzî Kûfe'de tahdis etti: Bize Ahmed bin Mûsa et-Temîmî tahdis etti: Bize Ebû Nuaym, Şeybên'dan, o Yahya bin Ebî Kesîr'den, o Urve'den, o Annesi Esmâ' binti Ebî Bekr *radiyallâhu anhuma*'dan tahdis etti: Nebî *sallallâhû aleyhi ve sellem*'i minberin üzerinde şöyle derken işittim:

"Allâh *Azze ve Celle*'den daha gayretli (kıskanç) hiçbir 'şey' yoktur."[16]

16 Buhari Nikah 149; Müslim 2760

٩- بَابُ بَيَانِ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ شَخْصٌ

٩- أخبرنا محمد بن الفضل بن محمد الطائي ثنا محمد بن عدي بن حمدوية الصابوني ثنا أبو الحسن بن بشير ثنا كامله والمقري قالا ثنا أبو عوانه عن عبد الملك ابن عمير عن واقد كاتب المغيرة عن المغيرة رضي الله عنه قال قال سعد بن عبا دة لو رأيت رجلا مع امرأتي ضربته بالسيف غيرة مني فبلغ ذلك رسول الله صلى الله عليه و سلم فقال أتعجبون من غيرة سعد فوالله لأنا أغير منه والله أغير مني ومن أجل غيرته حرم الفواحش ما ظهر منها وما بطن ولا شخص أغير من الله عز وجل ولا شخص أحب إليه العذر من الله عز وجل ومن أجل ذلك بعث المرسلين مبشرين ومنذرين ولا شخص أحب إليه المدحة من الله عز وجل

9. BÂB: ALLÂH AZZE VE CELLE'NİN "ŞAHIS" OLDUĞUNUN BEYÂNI

9- Bize Muhammed bin el-Fadl bin Muhammed et-Tâî haber verdi: Bize Muhammed bin Adî bin Hamdaveyh es-Sabûnî tahdis etti: Bize Ebû'l-Hasan bin Beşîr tahdis etti: Bize Kâmileh ve el-Mukrî dedi ki: Bize Ebû Avâne, o Abdulmelik bin Umeyr'den, o Muğîre'nin kâtibi Vâkid'den, o Muğîre *radiyallahu anh*'tan tahdis etti: Sa'd bin Ubâde *radiyallahu anh* şöyle dedi:

"Karımın yanında bir adam görürsem kıskançlığımdan dolayı onu kılıçla öldürürüm."

Bu Rasûlullah *sallallâhû aleyhi ve sellem*'e ulaşınca şöyle buyurdu:

"Sa'd'ın kıskançlığına mı şaşırıyorsunuz? Vallâhi ben ondan daha kıskancım. Allâh ise benden daha kıskançtır. Bu yüzden Allâh gizli veya açık fuhşiyatı haram kılmıştır. Allâh *Azze ve Celle*'den daha kıskanç hiçbir "şahıs" yoktur. Allâh *Azze ve Celle*'den daha çok özrü seven hiçbir "şahıs" yoktur ki bu yüzden müjdeleyici ve korkutucu rasûller göndermiştir. Allâh *Azze ve Celle*'den daha çok övülmeyi seven hiçbir "şahıs" yoktur."[17]

17 Buhari Tevhid 44; Müslim 1499; Darimi 2231, 2233

١٠- بَابُ بَيَانِ إِثْبَاتِ النَّفْسِ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

١٠- أخبرنا أبو زكريا يحي بن عمار بن يحي الإمام رحمه الله ثنا محمد بن إبراهيم ثنا إسحاق بن إبراهيم ثنا عبد الجبار ثنا سفيان عن محمد بن عبد الرحمن وهو مولى أبي طلحة عن كريب عن ابن عباس رضي الله عنه ان النبي صلى الله عليه و سلم قال سبحان الله وبحمده عدد خلقه ومداد كلماته ورضاء نفسه سبحانه عز وجل

10. BÂB: ALLÂH AZZE VE CELLE İÇİN NEFSİN İSBATININ BEYÂNI

10- Bize İmam Ebû Zekeriyya Yahya bin Ammâr bin Yahya *rahimehullah* haber verdi: Bize Muhammed bin İbrâhîm tahdis etti: Bize İshâk bin İbrâhîm tahdis etti: Bize Abdulcabbâr tahdis etti: Bize Sufyân, Muhammed bin Abdurrahmân'dan -ki o Ebu Talha'nın mevlasıdır-, o Kureyb'den, o İbn Abbâs *radiyallâhu anh*'tan tahdis etti: Rasûlullâh *sallallâhû aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur:

"Allâh'ı yarattıkları sayısınca, sonsuz kelimeleri sayısınca, nefsinin razı olduğu kadar hamd ile tesbih ederim. Allâh *Azze ve Celle*'yi tüm noksan sıfatlardan tenzih ederim."[18]

18 Müslim 2726; Tirmizi 3555; Nesai 1335; İbn Mace 3808

١١- بابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّهُ تَعَالَى فِي السَّمَاء

١١- أخبرنا عمر بن إبراهيم بن إسماعيل الإمام ثنا جعفر ابن معالي ثنا عمر بن هارون ثنا أبو كريب ثنا أبو معاوية عن سعيد بن المرزبان عن عكرمة عن ابن عباس رضي الله عنه قال جاء رجل إلى النبي صلى الله عليه وسلم ومعه جارية أعجمية سوداء فقال على رقبة فهل تجزئ هذه عني فقال أين الله فأشارت بيدها إلى السماء فقال من أنا فقالت أنت رسول الله قال أعتقها فإنها مؤمنة قال شيخ الإسلام أبو إسماعيل عبد الله بن محمد الأنصاري رحمه الله حديث معاوية بن الحكم (أصح) اسنادا من هذا

11. BÂB: ALLÂH TEÂLÂ'NIN SEMADA OLUŞUNUN DELİLİ

11- Bize İmam Umer bin İbrâhîm bin İsmâîl haber verdi: Bize Ca'fer bin Meâlî tahdis etti: Bize Umer bin Hârûn tahdis etti: Bize Ebû Kureyb tahdis etti: Bize Ebû Muâviye, Saîd bin el-Merzubân'dan, o İkrime'den tahdis etti: İbn Abbâs *radiyallâhû anh* şöyle dedi:

"Nebî *sallallâhû aleyhi ve sellem*'e siyahî yabancı bir cariyesiyle beraber bir adam geldi ve şöyle dedi:

"Benim bir köle azat etme borcum vardır. Bu câriye borcumu karşılar mı?"

Rasûlullâh *sallallâhû aleyhi ve sellem* câriyeye "Allâh nerede?" diye sordu. Câriye eli ile gökyüzüne işaret etti.

"Ben kimim?" diye sorduğunda ise cariye "Sen Allâh'ın Rasûlusun" dedi.

Rasûlullâh "Onu azat et çünkü o mü'mine bir kadındır" buyurdu.[19]

Şeyhu'l-İslâm Ebû İsmâîl Abdullâh bin Muhammed el-Ensârî *rahimehullâh* dedi ki: Muâviye bin el-Hakem'in hadisi isnad olarak bundan daha sahihtir.

19 Müslim Mescidler 537; Ebu Davud Namaz 930

١٢- بَابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى الْعَرْشِ

١٢- حدثنا محمد بن محمد بن عبد الله الحاكم رحمه الله ثنا محمد ابن محمد الأنماطي ثنا إبراهيم بن الحسين الكسائي ثنا عبد الله بن يحيى المدني ثنا مالك عن أبي الزنا د عن الأعرج عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه و سلم لما قضى الله عز وجل الخلق كتب كتابا فهو عنده على عر شه (ان رحمتي غلبت غضبي)

12. BÂB: ALLÂH'IN ARŞ'TA OLUŞUNUN DELİLİ

12- Bize Muhammed bin Muhammed bin Abdullâh el-Hâkim *rahimehullâh* tahdis etti: Bize Muhammed bin Muhammed el-Enmâtî tahdis etti: Bize İbrâhîm bin el-Huseyn el-Kisâî tahdis etti: Bize Abdullâh bin Yahya el-Medenî tahdis etti: Bize Mâlik, Ebî Zinâd'dan, o el-A'rac'dan, o Ebû Hureyre *radiyallâhû anh*'tan tahdis etti: Rasûlullâh *sallallâhû aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:

"Allâh *Azze ve Celle* yaratmayı takdir ettiği zaman, Arşı'nın üzerinde kendi yanında olan bir kitaba 'Rahmetim gazabımı geçmiştir' yazdı."[20]

20 Buhari; Müslim 2751; İmam Ahmed ar. Müsned 259; İbn Huzeyme Kitabu't Tevhid

١٣- بَابُ ذِكْرِ حِجَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

١٣- أخبرنا محمد بن علي بن عبد الله المؤذن بطوس أنا محمد ابن أحمد العمروي ثنا تميم بن محمد الكارزي وأنبأ محمد بن محمد بن محبوب والحسين بن عمر قالا ثنا أحمد بن محمد بن حسنويه ثنا الحسين بن إدريس ثنا عثمان بن أبي شيبة ثنا جرير عن الأعمش عن أبي عبيدة عن أبي موسى رضي الله عنه ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال حجابه تعالى النار لو كشفها لأحرقت سبحات وجهه كل شئ أدركه بصره

13. BÂB: ALLÂH AZZE VE CELLE'NİN HİCABININ ZİKRİ

13- Bize Muhammed bin Alî bin Abdullâh el-Muezzin Tus'ta haber verdi: Muhammed bin Ahmed el-Amravî bildirdi: Bize Temîm bin Muhammed el-Kârazî tahdis etti ve Muhammed bin Muhammed bin Mahbûb el-Huseyn bin Umer bildirdi, dediler ki: Bize Ahmed bin Muhammed bin Haseneveyh tahdis etti: Bize el-Huseyn bin İdrîs tahdis etti: Bize Usmên bin Ebî Şeybe tahdis etti: Bize Cerîr el-A'meş'ten, o Ebû Ubeyde'den, o Ebu Mûsa *radiyallâhû anh*'tan tahdis etti: Rasûlullâh *sallallâhû aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:

"Allâhu Teâlâ'nın hicabı ateştir. Eğer Hicabı'nı açacak olsa vechinin nuru bakışının ulaştığı her şeyi yakardı."[21]

21 Tahrici daha önce geçti 7. hadise bkz.

١٤- بَابُ وَضْعِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ قَدَمَهُ عَلَى الْكُرْسِيِّ

١٤- أخبرنا شعيب بن محمد بن إبراهيم ثنا حامد بن محمد ثنا أبو مسلم ثنا أبو عا صم عن سفيان ح وأنبأ محمد بن محمد المحمو دي ثنا الإ دريسي ثنا أبو سعيد ثنا محمد بن يحيى عن وكيع عن سفيان عن عمار الدهني عن مسلم البطين عن سعيد بن جبير عن ابن عباس رضي الله عنه قال إن الكر سي موضع القدمين والعرش لا يقدر أحد قدره لفظ وكيع ويروي عن أبي مو سى وأبي هريرة وعكرمة وأبي مالك

14. BÂB: ALLÂH AZZE VE CELLE'NİN AYAĞINI KÜRSÎNİN ÜZERİNE KOYMASI

14- Bize Şuayb bin Muhammed bin İbrâhîm haber verdi: Bize Hâmid bin Muhammed tahdis etti: Bize Ebû Muslim tahdis etti: Bize Ebû Âsım, Sufyân'dan tahdis etti, başka bir senedle Muhammed bin Muhammed el-Mahmûdî bildirdi: Bize el-İdrîsî tahdis etti: Bize Ebû Saîd tahdis etti: Bize Muhammed bin Yahya, Vekî'den, o Sufyân'dan, o Ammâr ed-Duhnî'den, o Muslim el-Batîn'den, o Saîd bin Cubeyr'den tahdis etti: İbn Abbâs *radiyallahu anh* şöyle dedi:

"Kürsî iki ayağın konulduğu yerdir. Arşın büyüklüğünü anlamaya ise hiç kimsenin gücü yetmez."[22]

Vekî'nin lafzıdır ve Ebû Mûsa, Ebû Hureyre, İkrime, Ebû Mâlik'ten rivayet edilmiştir.

22 İbn Huzeyme Kitabu't Tevhid s. 107-108; Hakim 2/282

١٥- بَابُ إِثْبَاتِ الْحَدِّ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

١٥- حدثنا محمد بن أحمد بن محمد الجارو دي الحافظ ثنا الحسين بن أحمد بن (مخارق بنسر) ثنا يحي بن معا ذ الغزال ثنا يحيى بن غيلان ثنا عبد الله بن بزيغ عن روح ابن القا سم حدثني سهيل بن أبي صالح عن أبيه عن أبي هريرة رضي الله عنه أن النبي صلى الله عليه و سلم قال في دعائه (أنت الظاهر فليس فوقك شئ وأنت الباطن فليس دونك شئ)

15. BÂB: ALLÂH AZZE VE CELLE İÇİN HADDİN İSPATI

15- Bize Muhammed bin Ahmed bin Muhammed el-Cârûdî el-Hâfiz tahdis etti: Bize el-Huseyn bin Ahmed bin (Muhârik Benser) tahdis etti: Bize Yahya bin Muâz el-Gazzel tahdis etti: Bize Yahya bin Geylân tahdis etti: Bize Abdullâh bin Bezîğ'den, o Ravh bin el-Kâsım'dan tahdis etti: Bana Suheyl bin Ebî Sâlih, babasından, o Ebî Hureyre *radiyallâhû anh*'tan tahdis etti: Nebî *sallallâhû aleyhi ve sellem* duasında şöyle derdi:

"Sen, Zâhir'sin senin üzerinde hiç birşey yoktur. Sen, Bâtin'sin senden öte hiç birşey yoktur."[23]

23 Müslim 2713; Ebu Davud 5051; Tirmizi 3400; İbn Mace 3831

١٦- بَابُ إِثْبَاتِ الْجِهَاتِ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَ

١٦- حدثنا علي بن أبي طالب أنبأ الرفا ثنا مبشر بن موسى ثنا عبد الله بن الزبير ثنا سفيان ثنا عمرو بن دينار قال أخبرني عمرو بن أوس أنه سمع عبد الله بن عمرو رضي الله عنه يقول قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ان المقسطين على منابر من نور عن يمين الرحمن عز وجل وكلتا يديه يمين

16. BÂB: ALLÂH AZZE VE CELLE İÇİN CİHETİN İSPATI

16- Bize Alî bin Ebî Tâlib tahdis etti: er-Rafê bildirdi: Bize Mubeşşir bin Mûsa tahdis etti: Bize Abdullâh bin Zubeyr tahdis etti: Bize Sufyân tahdis etti: Bize Amr bin Dinâr tahdis etti: Bana Amr bin Evs'ten, onun Abdullâh bin Amr *radiyallahu anh*'tan işittiğini haber verdi: Rasûlullâh *sallallâhû aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur:

"Adalet sahipleri nurdan minberler üzerinde Rahmân *Azze ve Celle*'nin sağında olacaklardır. Allâh'ın her iki elide sağdır."[24]

24 Müslim 1827; Nesai 5284; İmam Ahmed Müsned

١٧- بَابُ إِثْبَاتِ الْوَجْهِ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

١٧- أخبرنا يحيى بن عمار الامام ثنا عبد الله بن عدي ثنا حاتم بن محبوب ثنا عبد الجبار ثنا سفيان قال سمعناه من ابن عجلان عن عون بن عبد الله قال عبد الله رضي الله عنه قال رسول الله صلى الله عليه و سلم (من قال بسم الله وقال مرة من قال سبحان الله والحمد لله ولا إله إلا الله والله أكبر ولا حول ولا قوة إلا بالله وتبارك الله تلقاهن ملك فضم عليهن جناحه وقال مرة تلقاهن فكتبهن ثم ضمهن إلى جناحه حتى يحي وجه رب العالمين تبارك وتعالى)

17. BÂB: ALLÂH AZZE VE CELLE İÇİN VECHİN İSPATI

17- Bize İmam Yahya bin Ammâr haber verdi: Bize Abdullâh bin Adî tahdis etti: Bize Hâtim bin Mahbûb tahdis etti: Bize Abdulcabbâr tahdis etti: Bize Sufyân tahdis etti: Biz onu İbni Aclân'dan, o Avn bin Abdillâh'dan dedi ki: Abdullâh *radiyallahu anh* dedi ki: Rasûlullâh *sallallâhû aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:

"Kim bismillâh derse; bir başka seferde şöyle dedi: "Kim subhânallâh, elhamdulillâh, lâ ilâhe illallâh, Allâhû ekber ve lâ havle velâ kuvvete illâ billâh ve tebêrâkellâh derse melek bu sözleri kanadının altına alır."

Bir başka sefer ise şöyle dedi; "Melek o sözleri alır ve onları yazar. Sonra onları her türlü kusurdan uzak olup her şeyin üstünde olan Alemlerin Rabbi Allâh'ın vechine tahiyyelerini sunana dek kanadının altına alır."[25]

25 İmam Munziri et Tegrib ve't Terhib 36. hadis; Taberi Tefsiri Fatir 10. ayet; Başka sahih hadisler de buna delildir; Buhari 7444; Müslim İman 296; Tirmizi 2548

١٨- بَابُ إِثْبَاتِ الصُّورَةِ لَهُ عَزَّ وَجَلَّ

١٨- أخبرنا محمد بن أحمد بن عبد الله الجارودي أنبأ الطبراني ثنا الدبري ح وأنبأ يحيى بن عمار ثنا محمد بن إبراهيم بن جناح ثنا إسحاق ابن إبراهيم ثنا محمد بن رافع ح وأنبأ أبو يعقوب ثنا جدي ثنا حاتم وابن محبوب ثنا سلمة قالوا ثنا عبد الرزاق أنبأ معمر عن همام بن منبه قال هذا ما حدثنا أبو هرير رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم خلق الله آدم عليه السلام على صورته طوله ستون ذراعا

18. BÂB: ALLÂH AZZE VE CELLE İÇİN SÛRETİN İSPATI

18- Bize Muhammed bin Ahmed bin Abdillâh el-Cârûdî haber verdi: Taberânî haber verdi: Bize ed-Deberî tahdis etti, başka bir senedle Yahya bin Ammâr haber verdi: Bize Muhammed bin İbrâhîm bin Cenâh tahdis etti: Bize İshâk bin İbrâhîm tahdis etti: Bize Muhammed bin Râfi' tahdis etti, başka bir senedle Ebû Yakûb bildirdi: Bize dedem tahdis etti: Bize Hâtim ve İbni Mahbûb tahdis etti: Bize Seleme tahdis etti, dediler ki: Bize Abdurrezzâk tahdis etti: Ma'mer, Hemmâm bin Munebbih'ten bildirdi, dedi ki: Bu Ebû Hureyre'nin bize tahdis ettiğidir:

Rasûlullâh *sallallâhû aleyhi ve sellem* şöyle dedi:

"Allâh, Âdem *aleyhisselâm*'ı kendi sûretinde yarattı. Âdem'in boyu altmış zirâ'ydı."[26]

26 Buhari 3326; Müslim Cennet 28; İmam Ahmed Müsned

١٩- بَابُ إِثْبَاتِ الْعَيْنَيْنِ لَهِ تَعَالَى وَتَقَدَّسَ

١٩- حدثنا الحاكم محمد بن محمد بن عبد الله الأزدي الإمام املاء ثنا محمد بن محمد الأنماطي ثنا محمد بن أيوب قال أخبرني أبو الوليد الطيالسي عن شعبة ح أنبأ أحمد بن حمدان أنبأ حامد بن محمد ثنا محمد بن صالح الأشج ثنا داود بن إبراهيم ثنا شعبة ح وأنبأ عبد الجبار ثنا ابن محبوب ثنا أبو عيسى ثنا محمد بن بشار ثنا محمد بن جعفر ثنا شعبة عن قتادة قال سمعت أنس ابن مالك رضي الله عنه يقول قال رسول الله صلى الله عليه وسلم (ما من نبي إلا وقد حذر أمته الأعور الكذاب ألا إنه أعور وان ربكم عز وجل ليس بأعور مكتوب بين عينيه ك ف ر لفظ غندر)

19. BÂB: HER TÜRLÜ KUSURDAN UZAK, HERŞEYİN ÜSTÜNDE, ŞANI YÜCE, EŞİ BENZERİ OLMAYAN, TEŞBİH VE MİSALDEN UZAK OLAN ALLÂH İÇİN İKİ GÖZÜN İSPATI

19- Bize İmam el-Hâkim Muhammed bin Muhammed bin Abdillâh bin el-Ezdî imlâ ettirerek tahdis etti: Bize Muhammed bin Muhammed bin Muhammed el-Enmâtî tahdis etti: Bize Muhammed bin Eyyub tahdis etti, dedi ki: Bize Ebû'l-Velid et-Tayâlisî, Şu'be'den bana haber verdi, başka bir senedle: Ahmed bin Hamdân bildirdi: Hâmid bin Muhammed bildirdi: Bize Muhammed bin Sâlih el-Eşecc tahdis etti: Bize Dâvud bin İbrâhîm tahdis etti:

Bize Şu'be tahdis etti, başka bir senedle: Abdulcabbâr bildirdi: Bize İbn Mahbûb tahdis etti: Bize Ebû Îsa tahdis etti: Bize Muhammed bin Beşşar tahdis etti: Bize Muhammed bin Ca'fer tahdis etti: Bize Şu'be, Katade'den, tahdis etti: Enes bin Mâlik *radiyallâhû anh*'ın şöyle dediğini işittim: Rasûlullâh *sallallâhû aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:

"Hiçbir nebî yoktur ki yalancı tek gözlü (Deccal'a) karşı ümmetini uyarmış olmasın. Şuna dikkat edin ki onun bir gözü kördür. Rabbiniz ise tek gözlü değildir. Onun (Deccal'in) iki gözünün ortasında açıkça görülen ke-fe-re (kâfir) lafzı yazılıdır."[27]

27 Buhari 7131, 7408; Müslim Fiten 101, 102; Ebu Davud 4316; Tirmizi 2346

٢٠- بَابُ إِثْبَاتِ السَّمْعِ وَالْبَصَرِ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

٢٠- أخبرنا يحيى بن عمار الامام أنا ابن صباح ثنا إسحاق ح وأنبأ ابن الفضل الزاهد أنبأ محمد بن الفضل بن محمد بن إسحاق بن خزيمة أنبا جدي قالا ثنا ابن المقري ثنا أبي ثنا حرملة بن عمران قال حدثني أبو يونس سليم بن جبير قال سمعت أبا هريرة رضي الله عنه يقرأ هذه الآية (إن الله يأمركم أن تؤدوا الأمانات إلى أهلها) إلى قوله تعالى (إن الله كان سميعا بصيرا) ووضع إبهامه على أذنه والتي تليها على عينيه ثم قال هكذا سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقرؤها ويضع إصبعيه عليهما لفظ ابن خزيمة

20. BÂB: ALLÂH AZZE VE CELLE İÇİN İŞİTME VE GÖRMENİN İSPATI

20- Bize İmam Yahya bin Ammâr haber verdi: Bize ibn Sabbâh haber verdi: Bize İshâk haber verdi, başka bir senedle İbn Fadl ez-Zâhid bildirdi: Muhammed bin el-Fadl bin Muhammed bin İshâk bin Huzeyme bildirdi: Dedem bildirdi, dediler ki: Bize İbn el-Mukrî tahdis etti: Bize babam tahdis etti: Bize Harmale bin İmrân tahdis etti, dedi ki: Bana Ebû Yûnus Suleym bin Cubeyr tahdis etti: Ebû Hureyre'yi şöyle işittiğini söyledi:

"Allâh emanetleri ehline vermenizi emrediyor." ayetini Allâhu Teâlâ'nın **"Allâh işitendir görendir."** (Nisa 58) ayetine kadar okudu.

Ve baş parmağını kulağına, sonrakini de gözünün üzerine koydu. Sonra şöyle dedi: "Ben Rasûlullâh *sallallâhû aleyhi ve sellem*'i bu ayeti okurken dinledim. Âyeti okurken iki parmağını kulağının ve gözünün üzerine koydu."[28]

28 Ebu Davud 4628; İbn Huzeyme Kitabu't Tevhid

٢١- بَابُ إِثْبَاتِ الْيَدَيْنِ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

٢١- أخبرنا عبد الرحمن بن أحمد السمعاني أنبأ محمد بن إسحاق القرشي ثنا عثمان بن سعيد الدارمي ثنا عبد الله بن صالح حدثني يحيى بن أيوب عن جرير عن عطاء بن أبي رباح عن ابن عباس رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال إن آدم عليه السلام كان يسبح بتسبيح الملائكة ويصلي بصلاتهم حين هبط إلى الأرض لطوله وقربه إلى السماء فوضع الله يده عليه فطأطأت إلى الأرض سبعين ذراعا

21. BÂB: ALLÂH AZZE VE CELLE İÇİN İKİ ELİN İSPATI

21- Bize Abdurrahmân bin Ahmed es-Sem'ânî haber verdi: Muhammed bin İshâk el-Kureyşî bildirdi: Bize Usmên bin Saîd ed-Dârimî tahdis etti: Bize Abdullâh bin Sâlih tahdis etti: Bana Yahya bin Eyyûb, Cerîr'den, o Atâ' bin Ebî Rabêh'den, o İbn Abbas'tan tahdis etti: Rasûlullâh *sallallâhû aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:

"Âdem *aleyhisselâm* yeryüzüne indiğinde boyunun uzunluğu ve semaya yakınlığı sebebiyle meleklerin tesbihi ile tesbih ediyor ve onların duası ile dua ediyordu. Sonra Allâh elini Âdem'in üzerine

koydu ve böylece Âdem'in boyu yeryüzüne doğru 70 zira'ya düştü."[29]

29 Taberânî Mu'cemu'l-Kebir'de, Heysemi Mecmuu'l-Zevaid 3/288'de rivayet etti. İbn Ebi'd-Dunya, Mekâyîdu'ş-Şeytan'da benzerini rivayet etmiştir. Ayrıca İbnu'l-Münzir ve İbn Asâkir (7/438, 439)'de rivayet etmiştir. Bu babı destekleyen hadisler; Buhari 2214; Müslim Kader, 14. ve 22. hadisler

٢٢- بَابُ إِثْبَاتِ خَلْقِ آدَمَ عَلَيْهِ السَّلَام بِيَدِهِ

٢٢- أخبرنا محمد بن علي السبي ثنا محمد بن إسحاق ثنا عثمان بن سعيد الدارمي ثنا سليمان بن حرب ثنا حماد بن زيد عن مطر الوراق عن عبد الله بن بريده عن يحيى بن يعمر وحميد ابن عبد الرحمن عن عبد الله بن عمر قال حدثني عمر بن الخطاب رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم وأنبأ أحمد بن سليمان ثنا محمد بن قريش ثنا عثمان بن سعيد الدارمي أنبأ القعنبي فيما قرأ على مالك ويحيى بن بكير عن مالك عن أبي الزناد عن الأعرج عن أبي هريرة رضي الله عنه وأنبأ علي بن محمد الفارسي أنبا علي بن عيسى أنبا الحسن بن سعيد ثنا أبو بكر بن أبي شيبة ثنا شريك عن أبي هارون اسمه عمارة بن جوين العبدي بصري عن أبي سعيد رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال احتج آدم وموسى عليهما الصلاة والسلام فقال له موسى أنت الذي خلقك الله بيده وأسكنك جنته لفظ حديث أبي سعيد رضي الله عنه

22. BÂB: ALÂH'IN ÂDEM ALEYHİSSELÂM'I ELİYLE YARATMASININ İSPATI

22- Bize Muhammed bin Alî es-Sebî haber verdi: Bize Muhammed bin İshâk tahdis etti: Bize Usmên bin Saîd ed-Dârimî tahdis etti: Bize Suleymân bin Harb tahdis etti: Bize Hammâd bin Zeyd, Mataru'l-Evrak'tan, o Abdullâh bin Bureyde'den, o Yahya bin Ya'mer ve Hamîd bin Abdurrahman'dan, o Abdullâh bin Umer'den bize tahdis etti, dedi ki: Bana Umer bin el-Hattâb

radiyallâhû anh Rasûlullâh *sallallâhû aleyhi ve sellem*'den tahdis etti

Ve Ahmed bin Suleymân bildirdi: Bize Muhammed bin Kureyş tahdis etti: Bize Usmên bin Saîd ed-Dârimî tahdis etti: el-Ka'nabî -Malik'e okuduğunda- ve Yahya bin Bukeyr, Mâlik'ten, o Ebû Zinâd'dan, o el-A'rac'tan, o Ebû Hureyre *radiyallâhû anh*'tan bildirdi

Ve Alî bin Muhammed el-Fârisî bildirdi: Alî bin Îsa bildirdi: el-Hasan bin Saîd bildirdi: Bize Ebû Bekr bin Ebî Şeybe bize tahdis etti: Bize Şerîk, Ebû Hârûn'dan -ki onun ismi Umara bin Cuveyn el-Abdî Basrî'dir-, o Ebû Saîd *radiyallâhû anh*'tan tahdis etti: Nebî *sallallâhû aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:

"Âdem ve Mûsa -*aleyhime's-salâtu ve's-selâm*- tartıştılar. Mûsa, Âdem'e şöyle dedi: "Sen Allâh'ın eliyle yarattığı ve Cenneti'ne yerleştirdiği kimsesin." Ebû Said *radiyallâhû anh* hadisinin lafzı.[30]

30 Buhari 2214; Müslim Kader; İmam Ahmed; İbn Mace 80

٢٣- بَاب خلق الله الفردوس بِيَدِهِ

٢٣- حدثنا الامام عثمان بن إبراهيم املاء أنبا أحمد بن إبراهيم ثنا إسماعيل ثنا (أبو يحيى العالي) أنبا أحمد بن عمرو ابن السرح وأنبأ أحمد بن محمد بن منصور بن الحسين بن العال ثنا محمد بن علي الحافظ بأسفراين ثنا عبد الرحمن بن أحمد بن محمد بن الحجاج بن راشد بن سعد بمصر ثنا أحمد بن عمرو بن السرح ثنا خالي عبد الرحمن بن عبد الحميد المهري أبو الرجاء المصري ثنا يحيى بن أيوب عن داود بن أبي هند عن أنس بن مالك رضي الله عنه أن النبي صلى الله عليه وسلم قال (إن الله عز وجل خلق الفردوس بيده وحظرها على كل مشرك ومدمن خمر سكير)

23. BÂB: ALLÂH'IN FİRDEVS'İ ELİYLE YARATMASI

23- Bize İmam Usmên bin İbrâhîm imlâ ettirerek tahdis etti: Ahmed bin İbrâhîm bildirdi: Bize İsmâîl tahdis etti: Bize (Ebû Yahya el-Âlî) tahdis etti: Ahmed bin Amr bin es-Serc ve Ahmed bin Muhammed bin Mansûr Bin el-Huseyn bin Âlî bildirdi: Bize Muhammed bin Âli el-Hâfiz İsfirayn'da bize tahdis etti: Bize Abdurrahmân bin Ahmed bin Muhammed bin el-Haccâc bin Râşid bin Sa'd Mısır'da tahdis etti: Bize Ahmed bin Amr bin es-Serc tahdis etti: Bize dayım Abdurrahmân bin Abdulhamîd el-Mehrî Ebû'r-Recâ' el-Basrî tahdis etti: Bize Yahya bin Eyyûb, Dâvud bin Ebî Hind'den,

o Enes bin Mâlik *radiyallâhû anh*'tan tahdis etti: Nebî *sallallâhû aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:

"Allâh *Azze ve Celle* Firdevs'i eliyle yarattı ve her müşrik ve içki bağımlısı sarhoşa orayı yasakladı."[31]

31 İbn Mende Cehmiyyeye Reddiye s. 77

٢٤- بَابُ إِثْبَاتِ الْخَطِّ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

٢٤- أخبرنا أحمد بن محمد الدا دي وأحمد بن حمدان قالا ثنا الشاركي ثنا أبو يعلى المو صلي ثنا عمرو بن محمد الناقد ثنا ابن عيينة عن عمرو بن دينار ثنا طاووس قال سمعت أبا هريرة رضي الله عنه يحدث النبي صلى الله عليه و سلم قال احتج مو سى وآ دم عليهما الصلاة والسلام فقال مو سى أنت أبونا خيبتنا وأخرجتنا من الجنة قال فقال آ دم يا مو سى ا صطفاك الله عز وجل بكلامه و خط لك التوراة بيده تلومني على أمر قد قدره الله علي قبل أن يخلقني بأربعين سنة قال فحج آ دم مو سى ثلاثا

24. BÂB: ALLÂH AZZE VE CELLE İÇİN YAZI YAZMANIN İSPATI

24- Bize Ahmed bin Muhammed ed-Dârî ve Ahmed bin Hamdân haber verdi, dediler ki: Bize eş-Şêrikî tahdis etti: Bize Ebû Ya'la el-Mevsulî tahdis etti: Bize Amr bin Muhammed en-Nâkid tahdis etti: Bize ibn Uyeyne, Amr bin Dînâr'dan tahdis etti: Bize Tâvûs tahdis etti, dedi ki: Ebû Hureyre *radiyallâhû anh*'ı Rasûlullah *sallallâhû aleyhi ve sellem*'den hadis tahdis ederken işittim: Rasûlullah *sallallâhû aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:

"Mûsa ile Âdem -*aleyhime's-salâtu ve's-selâm*- tartıştı. Mûsa, Âdem'e şöyle dedi: "Sen bizim babamızsın. Bizi mahrumiyete düşürdün, Cennet'ten çıkardın."

Âdem ise Mûsa'ya şöyle dedi: "Ey Mûsa, Allâh seni kelamıyla seçti. Senin için eliyle Tevrât'ı yazdı. Allâh'ın beni yaratmadan kırk yıl önce, benim için takdir ettiği bir iş sebebiyle beni ayıplıyorsun."

Bunun üzerine Rasûlullâh *sallallâhû aleyhi ve sellem* üç defa şöyle dedi: "Âdem, Mûsa'ya hüccetle galip geldi."[32]

32 Buhari 2214; Müslim Kade 14,15; İbn Mace Mukaddime; İmam Ahmed 2/248; İbn Ebi Asım es Sunne 145. hadis

٢٥- بَابُ أَخْذِ اللَّهِ صَدَقَةَ الْمُؤْمِنِ بِيَدِهِ

٢٥- خبرنا طاهر بن محمد بن علي أنا حامد بن محمد أنا علي بن عبد العزيز ثنا أبو نعيم أنبا سفيان عن عبد الله بن السائب عن عبد الله بن قتا دة المحاربي قال سمعت عبد الله بن مسعو د رضي الله عنه يقول إن الصدقة تقع في يد الله عز وجل قبل أن تقع في يد السائل ثم قرأ عبد الله أنبا صالح بن و صيف الكناني ثنا أحمد بن ملاعب قال حدثني عبد الصمد وهو ابن النعمان ثنا عبد الملك بن الحسين عن عا صم بن عبيد الله عن القا سم بن محمد عن عائشة رضي الله عنها عن النبي صلى الله عليه سلم مثله

25. BÂB: ALLÂH'IN MÜ'MİNİN SADAKASINI ELİYLE ALMASI

25- Bize Tâhir bin Muhammed bin Alî haber verdi: Bize Hâmid bin Muhammed haber verdi: Bize Alî bin Abdilazîz haber verdi: Bize Ebu Nuaym tahdis verdi: Sufyan, Abdullâh bin es-Sâib'ten, o Abdullâh bin Katêde el-Muhâribî'den bildirdi, dedi ki: Abdullâh bin Mes'ud'un şöyle dediğini işittim:

"Şüphesiz ki sadaka muhtaç olanın eline ulaşmadan önce Allâh *Azze ve Celle*'nin eline ulaşır."

Sonra Abdullâh şunu okudu: Sâlih bin Vasîf el-Kinânî bildirdi: Bize Ahmed bin Mulâib tahdis etti, dedi ki: Bana Abdussamed - ki o İbn

Nu'mân'dır- tahdis etti: Bize Abdulmelik bin el-Huseyn, Âsım bin Ubeydullah'tan, o el-Kâsım bin Muhammed'den, o Âişe *radiyallâhû anhâ*'dan Nebî *sallallâhû aleyhi ve sellem*'den aynısını tahdis etti.[33]

33 Heysemi Mecmua'z Zevaid 2/112

٢٦- بَابُ إِثْبَاتِ الْأَصَابِعِ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

٢٦- أخبرنا حمدين بن أحمد بن حمدين أنبا هارون بن أحمد أخبرنا أبو خليفة ثنا مسدد عن حماد عن يونس وهشام والمعلي هو ابن زياد عن الحسن أن عائشة رضي الله عنها قالت دعوة كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يكثر أن يدعو بها (يا مقلب القلوب ثبت قلبي على دينك) قالت عائشة رضي الله عنها يا رسول الله دعوة أراك تكثر أن تدعوا بها قال ما من آدمي إلا وقلبه بني إصبعين من أصابع الرحمن عز وجل فإذا شاء أن يقيمه أقامه وإذا شاء أن يزيغه أزاغه ما

26. BÂB: ALLÂH AZZE VE CELLE İÇİN PARMAKLARIN İSPATI

26- Bize Hamdayn bin Ahmed bin Hamdayn haber verdi: Hârûn bin Ahmed bildirdi: Bize Ebû Halîfe haber verdi: Bize Musedded, Hammâd'dan, o Yûnus, Hişâm ve el-Muallî'den -ki o İbn Ziyad'dır-, o el-Hasan'dan tahdis etti: Âişe *radiyallâhû anhâ* şöyle dedi:

"Rasûlullâh *sallallâhû aleyhi ve sellem* sık sık şu duayı ederdi: 'Ey Kalpleri hâlden hâle çeviren, kalbimi dinin üzere sabit kıl.'

Âişe *radiyallâhû anhâ* Rasûlullâh *sallallâhû aleyhi ve sellem*'e şöyle sordu: "Ya Rasûlullâh senin bu duayla sık sık dua ettiğini görüyorum."

Rasûlullâh *sallallâhû aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: "Hiç bir insan yoktur ki onun kalbi Rahmân'ın parmaklarından iki parmağı arasında olmasın. Allâh o kalbi doğrultmayı dilerse doğrultur, kaymasını dilerse onu kaydırır."[34]

34 Müslim Kader; İmam Ahmed Müsned ar. 6/91, 251; İbn Mace Mukaddime 199; Darekutni es Sifat; İbn Huzeyme Kitabut Tevhid

٢٧- بَابُ إِثْبَاتِ الضَّحِكِ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

٢٧- أخبرنا حمزة بن محمد الجعفري ثنا عبد الوهاب بن الحسن بدمشق أنبا ابن جو صا ثنا أبن مهرو د ثنا أبن القا سم عن مالك عن أبي الزنا د عن الأعرج عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه و سلم قال ضحك الله تعالى من رجلين قتل أحدهما صاحبه ثم دخلا الجنة) قال الزهري وابن عيينة في معناه قتل مشرك مسلما ثم أ سلم ثم مات

27. BÂB: ALLÂH AZZE VE CELLE İÇİN GÜLMENİN İSPATI

27- Bize Hamza bin Muhammed el-Ca'ferî haber verdi: Bize Abdulvahhâb bin el-Hasan Dimeşk'te tahdis etti: İbn Cevsâ bildirdi: Bize İbn Mehrud tahdis etti: Bize İbnû'l-Kâsım, Mâlik'ten, o Ebû Ziyâd'dan, o el-A'rac'tan, o Ebû Hureyre *radiyallâhû anh*'tan tahdis etti: Rasûlullâh *sallallâhû aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:

"Allâhû Teâlâ, ikisinden birisi arkadaşını öldüren sonra her ikisi de Cennet'e giren bu iki kişinin durumuna güler."

Zührî ve Uyeyne bu hadisin manası hakkında şöyle dedi: "Müşrik bir Müslümanı öldürdü, daha

sonra ise Müslüman'ı öldüren kişi Müslüman oldu ve Müslüman olarak öldü."[35]

35 Buhari 2826; Muslim İmara 128,129; Muvatta; İbn Mace

٢٨- بَابُ إِثْبَاتِ الْقَدَمِ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

٢٨- أخبرنا محمد بن موسى الصيرفي ثنا الأصم ثنا حمدان الوراق ثنا موسى بن إسماعيل ثنا أبان عن قتادة عن أنس رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم (يلقى في النار وتقول هل من مزيد حتى يدلي رب العالمين فيها قدمه فتقول قط قط)

28. BÂB: ALLÂH AZZE VE CELLE İÇİN KADEMİN (AYAĞIN) İSPATI

28- Bize Muhammed bin Mûsa es-Sayrefî haber verdi: Bize el-Esamm tahdis etti: Bize Hamdân el-Verrâk tahdis etti: Bize Mûsa bin İsmâîl tahdis etti: Bize Ebân, Katêde'den, o Enes *radiyallâhû anh*'tan tahdis etti: Rasûlullâh *sallallâhû aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:

"(Cehennemlikler) ateşe atılır. (Cehennem ise): "Daha var mı?" der.

Nihayet Alemlerin Rabbi olan Allâh ayağını Cehennem'e koyar. Cehennem "yeter, yeter!" der."[36]

36 Buhari 4848, 6661; Müslim Cennet 27; Tirmizi 3326; İbn Huzeyme Kitabu't Tevhid

٢٩- بَابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ الْقَدَمَ هِيَ الرِّجْلُ

٢٩- أخبرنا عبد الرحمن بن محمد المحبوري لا ثنا أحمد بن عبد الله بن نعيم ثنا حاتم ثنا سلمة ثنا عبد الرزاق أنبا معمر عن همام بن منبه عن أبي هريرة رضي الله عنه عن رسول الله صلى الله عليه وسلم بهذا الحديث وقال فيه حتى يضع الله عز وجل رجله فيها فتقول قط قط انتهى

29. BÂB: "KADEM"İN AYAK OLDUĞUNA DAİR DELİL

29- Bize Abdurrahmân bin Muhammed el-Mahbûrî haber verdi: Bize Ahmed bin Abdillâh bin Nuaym tahdis etti: Bize Hâtim tahdis etti: Bize Seleme tahdis etti: Bize Abdurrezzâk tahdis etti: Ma'mer bin Hemmâm bin Münebbih, Ebu Hureyre *radiyallâhû anh*'tan bir önceki hadisle beraber şu hadisi de bildirdi: Rasûlullâh *sallallâhû aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:

"Allâh *Azze ve Celle* Cehennem'e Kadem'ini (ayağını) koyunca: Cehennem "Yeter, yeter!" der."[37]

37 Buhari 4850; Müslim Cennet 26; İmam Ahmed Müsned 2/214

٣٠- بَابُ الْهَرْوَلَةِ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

٣٠- أخبرنا محمد بن موسى الصيرفي ثنا الأصم ثنا هارون ابن سليمان ثنا عبد الرحمن بن مهدي عن شعبة عن الأعمش عن أبي صالح عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال (قال الله) عز وجل أنا عند ظن عبدي بي وأنا معه إذا دعاني أن تقرب مني شبرا تقربت منه ذراعا وان تقرب مني ذراعا تقربت إليه باعا وان جاءني يمشي أتيته هرولة

30. BÂB: ALLÂH AZZE VE CELLE İÇİN KOŞMANIN İSPATI

30- Bize Muhammed bin Mûsa es-Sayrefî haber verdi: Bize el-Esamm tahdis etti: Bize Hârûn bin Suleymân tahdis etti: Bize Abdurrahmân bin Mehdî, Şu'be'den, o el-A'meş'ten, o Ebû Sâlih'ten, o Ebû Hureyre *radiyallâhû anh*'tan tahdis etti: Nebî *sallallâhû aleyhi ve sellem* dedi ki: Allâh *Azze ve Celle* şöyle buyurdu:

"Ben kulumun bana olan zannı üzereyim. Bana dua ettiği zaman onunla beraberimdir. Bana bir karış yaklaşırsa ben ona bir zirâ' yaklaşırım. O bana bir zirâ' yaklaşırsa ben ona bir kulaç yaklaşırım. O bana yürüyerek gelirse ben ona koşarak gelirim."[38]

38 Buhari Tevhid 7405; İmam Ahmed Müsned; İbn Mace 3822; Buhari Halku Efalul s. 188

٣١- بَابُ إِثْبَاتِ نُزُولِهِ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا

٣١- أخبرنا محمد بن موسى الصيرفي ثنا محمد بن عبد الله الصفار ثنا بن أبي الدنيا ثنا القاسم بن هشام ثنا أبو مسهر أنا إسماعيل بن عبد الله بن إسماعيل بن عبد الله بن سماعة أنبأ الأوزاعي قال حدثني يحيى بن أبي كثير حدثني هلال بن أبي ميمونه قال حدثني عطاء بن يسار قال حدثني رفاعة بن عرابة الجهني رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إذا مضى شطر الليل أو قال ثلثاه ينزل الله عز وجل إلى سماء الدنيا فيقول لا أسأل عن عبادي غيري من ذا الذي يسألني فأعطيه من ذا الذي يدعوني استجيب له من ذا الذي يستغفرني أغفر له حتى ينفجر الصبح

31. BÂB: ALLÂH'IN DÜNYA SEMASINA İNİŞİNİN İSPATI

31- Bize Muhammed bin Mûsa es-Sayrefî haber verdi: Bize Muhammed bin Abdullâh es-Saffâr tahdis etti: Bize İbn Ebi'd-Dunya tahdis etti: Bize el-Kâsım bin Hişâm tahdis etti: Bize Ebû Mushir tahdis etti: Bize İsmâîl bin Abdîllâh bin İsmâîl bin Abdîllah bin Semmâa' haber verdi: Evzâî bildirdi, dedi ki: Bana Yahya bin Ebî Kesîr tahdis etti: Bana Hilâl bin Ebî Meymûne tahdis etti, dedi ki: Bana Atâ' bin Yesâr tahdis etti, dedi ki: Bana Rifâ'a bin Arâbe el-Cuhenî *radiyallâhû anh* tahdis etti, dedi ki: Rasûlullâh *sallallâhû aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:

"Allâh *Azze ve Celle* gecenin yarısı veya gecenin üçte biri geçince Dünya semasına iner. Sonra şöyle der: 'Ben kullarımı benden başkasına sormam. Benden isteyen yok mu ona vereyim? Bana dua eden yok mu duasına icabet edeyim? Benden bağışlanma dileyen yok mu onu bağışlayayım?' Bu durum sabah fecr doğuncaya kadar devam eder."[39]

39 İmam Ahmed Müsned 3/16; Darimi 1489; İbn Huzeyme Kitabu't Tevhid; Darekutni en Nuzul; Acurri eş Şeria;

٣٢- بَابُ رُؤْيَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَبَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَيْلَةَ الْمِعْرَاجِ بِعَيْنَيْهِ رُؤْيَةَ يَقَظَةٍ

٣٢- أخبرنا يحيى بن عمار الامام نثا محمد بن الفضل هو محمد بن إسحاق بن خزيمة قال وأنا عمر بن حفص الشيباني وأنا منصور بن إسماعيل الحنفي قال حدثني جدي منصور بن عبد الله ثنا محمد بن سهل بن حمدوية ثنا محمود بن آدم ح وأنبأ محمد بن محمود ثنا النعيمي ثنا حاتم بن محبوب ح وأنبأ الامام يحيى ثنا محمد بن الفضل بن محمد بن إسحاق بن خزيمة أنا جدي قال ثنا عبد الجبار بن العلا قال بن خزيمة وأنبأ سعيد بن عبد الرحمن المخزومي قالوا جميعا ثنا سفيان بن عيينة عن عمر بن دينار ثنا عكرمة قال قال ابن عباس رضي الله عنه وما جعلنا الرؤية التي أريناك إلا فتنة للناس

وقال هي رؤيا عين رآها رسول الله صلى الله عليه وسلم ليلة أسري به هذا لفظ عبد الجبار وزاد عمر بن حفص ليس رؤيا منام

32. BÂB: NEBÎ SALLALLÂHÛ ALEYHİ VE SELLEM'İN MİRAÇ GECESİ'NDE UYANIKKEN BİZZAT GÖZÜYLE RABBİ AZZE VE CELLE'Yİ GÖRMESİ

32- Bize İmam Yahya bin Ammâr haber verdi: Bize Muhammed bin el-Fadl -ki o Muhammed bin İshâk bin Huzeyme'dir *rahimehullah*- tahdis etti, dedi ki: ve Amr bin Hafz eş-Şeybânî bize haber verdi ve Mansûr bin İsmâîl el-Hanefî bize bildirdi, dedi ki: Bana dedem Mansûr bin Abdillâh

tahdis etti: Bize Muhammed bin Sehl Hamdaveyh tahdis etti: Bize Muhammed bin Âdem tahdis etti, başka bir senedle Muhammed bin Mahmûd bildirdi: Bize en-Nuaymî tahdis etti: Bize Hâtim bin Mahbûb tahdis etti, başka bir senedle İmam Yahya bildirdi: Bize Muhammed bin el-Fadl bin Muhammed bin İshâk bin Huzeyme *rahimehullah* tahdis etti: Bize dedem haber verdi, dedi ki: Bize Abdulcabbâr bin el-'Alâ haber verdi: İbn Huzeyme *rahimehullah* dedi ki: Saîd bin Abdurrahmân el-Mahzûmî bildirdi, hepsi dediler ki: Bize Sufyân bin Uyeyne, Umer bin Dînâr'dan tahdis etti: Bize İkrime tahdis etti, dedi ki: İbn Abbâs *radiyallâhû anh* şöyle dedi:

"Biz sana gösterdiğimiz rüyayı insanlar için sadece bir imtihan kıldık." (İsra 60)

"Bu Rasûlullâh *sallallâhû aleyhi ve sellem*'in yürütüldüğü gece gözle gördüğü rüyadır."

Bu Abdulcabbâr'ın lafzıdır.

Umer bin Hafs ise hadise şunu ziyade etti: "Bu uykuda görülen rüya değildir."[40]

40 Buhari 4716, 6613; İbn Huzeyme Kitabu't Tevhid

٣٣- بَابُ رُؤْيَةِ الْمُؤْمِنِينَ رَبَّهُمْ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِيَانًا

٣٣- أخبرنا محمد بن علي بن محمد السني أنبا محمد بن إبراهيم ابن نافع أملاء ثنا موسى بن هارون ثنا خلف بن هشام ثنا أبو شهاب الخياط عن إسماعيل بن أبي خالد عن قيس بن أبي حازم عن جرير رضي الله عنه قال كنا مع النبي صلى الله عليه وسلم في سفر فنظر إلى القمر ليلة البدر فقال إنكم سترون ربكم عز وجل عيانا كما ترون هذا لا تضارون في رؤيته فان استطعتم أن لا تغلبوا على صلاة قبل طلوع الشمس وقبل الغروب فافعلوا ثم قرأ وسبح بحمد ربك قبل طلوع الشمس وقبل الغروب

33. BÂB: MÜ'MİNLERİN KIYAMET GÜNÜNDE RABLERİ AZZE VE CELLE'Yİ GÖZLERİ İLE APAÇIK GÖRECEKLERİ

33- Bize Muhammed bin Alî bin Muhammed es-Sunî haber verdi: Muhammed bin İbrâhîm bin Nâfi' imla ettirerek bildirdi: Bize Mûsa bin Hârûn tahdis etti: Bize Halef bin Hişâm tahdis etti: Bize Ebû Şihâb el-Hayyât, İsmâîl bin Ebî Hâlid'den, o Kays bin Ebî Hâzim'den tahdis etti: Cerîr *radiyallâhû anh*'tan şöyle dedi:

"Biz bir yolculukta Nebî *sallallâhû aleyhi ve sellem* ile beraber bir seferdeydik. Ay'a doğru baktı. Dolunay gecesiydi. Sonra şöyle buyurdu; "Hiç şüphe yok ki sizler şu dolunayı birbirinize zarar vermeden

gördüğünüz gibi Rabbiniz *Azze ve Celle*'yi de gözleriniz ile apaçık göreceksiniz.

Eğer Güneş doğmadan önce ve Güneş batmadan önce namaz kılmaya güç yetirebilirseniz bunu yapın." Ardından Rasûlullâh *sallallâhû aleyhi ve sellem* şu ayeti okudu:

"Güneş doğmadan önce ve Güneş batmadan önce Rabbini hamd ile tesbih et." (Kâf 39)[41]

41 Buhari 554, 573, Tevhid 7434; Müslim Namaz 211; Ebu Davud 4779; Tirmizi 2675; İbn Mace Mukaddime 166; İbn Mende İman

٣٤- بَابُ رُؤْيَتِهِمْ إِيَّاهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي الْجَنَّةِ

٣٤- حدثنا الحاكم محمد بن محمد بن عبد الله الأزدي أنا أبو إسحاق (القراب) أنا أبو يعلى ثنا (حوثرة بن) ثنا حماد بن سلمة عن ثابت البناني عن عبد الرحمن بن أبي ليلى عن صهيب رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم في قوله عز وجل للذين أحسنوا الحسنى وزيادة) قال الحسنى الجنة والزيادة النظر إلى وجه الله عز وجل

34. BÂB: MÜ'MİNLERİN, ALLÂH AZZE VE CELLE'Yİ CENNET'TE GÖRMELERİ

34- Bize el-Hâkim Muhammed bin Muhammed bin Abdillâh el-Ezdî tahdis etti: Bize Ebû İshâk el-Karrâb haber verdi: Bize Ebû Ya'la haber verdi: Bize (Havsere bin) tahdis etti: Bize Hammâd bin Seleme, Sâbit el-Bunânî'den, o Abdurrahmân bin Ebî Leyla'dan tahdis etti: Suheyb *radiyallâhû anh* şöyle dedi:

Nebî *sallallâhû aleyhi ve sellem*, Allâh *Azze ve Celle*'nin **"İyilik eden kimselere daha güzeli ve ziyadesi vardır."** (Yûnus 26) ayeti hakkında şöyle buyurdu:

"Daha güzeli Cennet'tir, ziyadesi ise Allâh *Azze ve Celle*'nin Vechine bakmaktır."[42]

42 Müslim İman 298; İmam Ahmed Müsned 5/332

٣٥- بَابُ إِثْبَاتِ الْكَلَامِ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

٣٥- أخبرنا عبد الرحمن بن محمد بن عبد الله المعدل ثنا ابن حمدوية ثنا محمد بن عبد الرحمن الشامي أنا أبو الصلت ثنا زياد ابن عبد الله البكاري ثنا محمد بن إسحاق عن أبيه أن أبا بكر الصديق رضي الله عنه قال عند وفاة النبي صلى الله عليه وسلم فقدنا الوحي ومن عند الله عز وجل الكلام

35. BÂB: ALLÂH AZZE VE CELLE İÇİN KELÂMIN İSPATI

35- Bize Abdurrahmân bin Muhammed bin Abdillâh el-Muaddal haber verdi: Bize İbn Hamdaveyh tahdis etti: Bize Muhammed bin Abdirrahman eş-Şâmî tahdis etti: Bize Ebû es-Salt haber verdi: Bize Ziyâd bin Abdillâh el-Bekkâri tahdis etti: Bize Muhammed bin İshâk, babasından tahdis etti: Ebû Bekir es-Siddîk *radiyallâhû anh* şöyle dedi:

"Nebî *sallallâhû aleyhi ve sellem* vefat ettiğinde vahyi ve Allâh *Azze ve Celle* katından olan kelâmı kaybettik."[43]

43 Bu bâb hakkında ayet: Nisa 164; Tevbe 6

٣٦- بَابُ الدَّلِيلِ عَلَى أَنَّ كَلَامَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ غَيْرُ مَخْلُوقٍ

٣٦- أخبرنا أحمد بن محمد بن منصور ثنا إسماعيل بن محمد ح وأنا محمد بن عبد بن عبده ثنا الإدريسي قالا ثنا أبو مسلم ثنا عاصم عن محمد بن رفاعة عن سهيل ح وأخبرني العزيز المختار ثنا سهيل ح وثنا القاضي أبو منصور ثنا هارون بن أحمد ثنا علي بن العباس النحلي ثنا إبراهيم بن يوسف الحضرمي ح وثنا محمد بن أحمد الجارودي املاء ثنا محمد بن عبد الله القرشي ثنا محمد بن صالح ثنا إسماعيل بن بهرام جاركرر أن الكلاني الكوفي قالا ثنا الأشجعي عن سفيان الثوري عن سهيل ابن أبي صالح عن أبيه عن أبي هريرة رضي الله عنه أن النبي صلى الله عليه وسلم قال من قال حين تغيب الشمس أعوذ بكلمات الله التامات من شر ما خلق لم يضره من ليلته شئ

36. BÂB: ALLÂH AZZE VE CELLE'NİN KELÂMININ MAHLUK OLMADIĞININ DELİLİ

36- Bize Ahmed bin Muhammed bin Mansûr haber verdi: Bize İsmâîl bin Muhammed tahdis etti, başka bir senedle Muhammed bin Abd bin Abdih bildirdi: Bize el-İdrîsî tahdis etti, dediler ki: Bize Ebû Müslim tahdis etti: Bize Âsım, Muhammed bin Rifâa'dan, o Suheyl'den tahdis etti, başka bir senedle bana el-Azizu'l-Muhtâr haber verdi: Bize Suheyl tahdis etti, başka bir senedle bize el-Kâdî Ebû Mansûr tahdis etti: Bize Hârûn bin Ahmed tahdis etti: Bize Ali bin el-Abbâs en-Nahl tahdis etti: Bize

İbrâhîm bin Yûsuf el-Hadramî tahdis etti, başka bir senedle bize Muhammed bin Ahmed el-Cârûdî imla ettirerek tahdis etti: Bize Muhammed bin Abdillâh el-Kureşî tahdis etti: Bize Muhammed bin Sâlih tahdis etti: Bize İsmâîl bin Behram Cârkirir el-Kilânî el-Kûfî tahdis etti, dediler ki: Bize el-Eşcei', Sufyân es-Sevri'den, o Suheyl bin Ebî Sâlih'ten, o babasından, o Ebû Hureyre *radiyallâhû anh*'tan tahdis etti: Nebî *sallallâhû aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:

"Kim Güneş battığında 'Yarattıklarının şerrinden Allâh'ın tam olan eksiksiz kelimelerine sığınırım' derse o gece ona hiç birşey zarar veremez."[44]

44 Müslim 2709; İbn Mace 3518

٣٧- بَابُ بَيَانِ أَنَّ قَلْبَ الْمُؤمن منشرح بِنُورِ اللَّهِ

٣٧- أخبرنا سعيد بن العباس أنا عبيد بن محمد الدقاق ببغداد ثنا الفريابي ثنا سليمان بن عبد الرحمن الدمشقي ح وأنا محمد بن عثمان بن النحم ثنا الحسين بن أحمد ثنا محمد بن المسيب ثنا أبو عيسى قالا ثنا أيوب بن سويد ح وأنبأ عبد الجبار أنا بن محبوب ثنا أبو عيسى ثنا الحسن ابن عرفة ثنا إسماعيل بن عياش ح وأنبأ عبد الرحمن بن أبي محمد المكتب وغيره قالوا ثنا عبد الرحمن بن أحمد ثنا ابن منيع ثنا داود بن رشيد ثنا إسماعيل بن عياش قالا ثنا يحيى بن أبي عمرو الشيباني وقال سليمان بن عبد الرحمن ثنا أبو زرعة يحيى بن أبي عمرو السيباني عن عبد الله بن الديلمي عن عبد الله بن عمرو رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم (إن الله تبارك وتعالى خلق خلقه في ظلمة فألقى عليهم من نوره فمن أصابه من ذلك النور اهتدى ومن أخطأه ضل ولذلك أقول جف القلم بما علم الله عز وجل)

37. BÂB: MÜ'MİNİN KALBİNİN ALLÂH'IN NURU İLE FERAHLAMASI

37- Bize Saîd bin Abbâs haber verdi: Bize Ubeyd bin Muhammed ed-Dakkâk Bağdât'ta haber verdi: Bize el-Firyâbî tahdis etti: Bize Süleymân bin Abdurrahmân ed-Dimeşkî tahdis etti, başka bir senedle bize Muhammed bin Usmên bin en-Nahim haber verdi: Bize el-Huseyn bin Ahmed tahdis etti: Bize Muhammed bin el-Museyyib tahdis etti: Bize Ebû Îsa tahdis etti, dediler ki: Bize Eyyûb bin Suveyd tahdis etti, başka bir senedle Abdulcabbâr

bildirdi: Bize İbn Mahbûb haber verdi: Bize Ebû Îsa tahdis etti: Bize el-Hasan bin Arafe tahdis etti: Bize İsmâîl bin Ayyâş tahdis etti, başka bir senedle Abdurrahmân bin Ebî Muhammed el-Mukettib ve başkaları bildirdi, dediler ki: Bize Abdurrahmân bin Ahmed tahdis etti: Bize İbn Menî' tahdis etti: Bize Dâvud bin Ruşeyd tahdis etti: Bize İsmâîl bin Ayyâş tahdis etti, dediler ki: Bize Yahya bin Ebî Amr eş-Şeybânî tahdis etti ve Suleymên bin Abdurrahmân dedi ki: Bize Ebû Zur'a' Yahya bin Ebî Amr es-Seybênî, Abdullâh bin ed-Deylemî'den, o Abdullâh bin Amr *radiyallâhû anh*'tan tahdis etti: Rasûlullâh *sallallâhû aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:

"Allâh *Tebêrake ve Teâlâ* mahlukatını karanlıklar içinde yarattı sonra da onların üzerine nurundan yaydı. Bu nurdan kime isabet ederse hidayet bulur, kime de isabet etmezse yoldan sapar. Bu sebeple Allâh *Azze ve Celle*'nin ilmi karşısında kalem kurudu diyorum."[45]

45 İmam Ahmed Müsned 2/176; Tirmizi 2642; İbn Ebi Asım es Sunne 242, 243

٣٨- بَابُ الِانْتِهَاءِ عَنِ التَّعَمُّقِ فِي صِفَاتِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

٣٨- أخبرنا الإمام عمر بن إبراهيم أنا بشر بن أحمد ثنا الهيثم بن خلف ثنا بشر بن الوليد ح وثنا محمد بن محمد بن عبد الله بن محمو د ثنا محمد بن العباس العصمي ثنا محمد بن معا ذ ان الفريابي حدثه ح وأنبأ عمر بن إبراهيم أنا عبد الله بن عمر الجويري ثنا أحمد بن محمد الكشميهيني أنا الفريابي ثنا علي بن ثابت ثنا الوازع ابن نافع عن سالم بن عبد الله عن أبيه رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه و سلم تفكروا في آلاء الله عز وجل ولا تفكروا في الله عز وجل

38. BÂB: ALLÂH AZZE VE CELLE'NİN SIFATLARINI DERİNLEMESİNE İNCELEME NİN TAMAMLANMASI

38- Bize İmam Umer bin İbrâhîm haber verdi: Bize Bişr bin Ahmed haber verdi: Bize Heysem bin Halef tahdis etti: Bize Bişr bin Velîd tahdis etti, başka bir senedle bize Muhammed bin Muhammed bin Abdîllâh bin Mahmûd tahdis etti: Bize Muhammed bin el-Abbâs el-Usmî tahdis etti: Bize Muhammed bin Muâz el-Firyâbî'nin kendisine rivayet ettiğini tahdis etti, başka bir senedle Umer bin İbrâhîm bildirdi: Bize Abdullâh bin Umer el-Cûveyrî haber verdi: Bize Ahmed bin Muhammed el-Kuşmiyheynî tahdis etti: Bize el-Firyâbî haber verdi: Bize Ali bin Sâbit tahdis etti: Bize el-Vâzi' bin Nâfi', Sêlim bin Abdillâh'dan, o babası *radiyallâhû*

anh'tan tahdis etti: Nebî *sallallâhû aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:

"Allâh *Azze ve Celle*'nin nimetlerini düşünün fakat Allâh *Azze ve Celle*'yi (zâtını) düşünmeyin."[46]

46 İbn Adi, el Kamil; Beyhaki Şuabu'l İman, Deylemi

٣٩- بَاب الرَّد على مستحل الْكَلَامِ الْمُجَادِلِينَ فِي اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

٣٩- أخبرنا عبد الجبار ثنا محمد بن محبوب ثنا أبو عيسى ثنا عبد بن حميد ثنا محمد بن بشر العبدي ويعلى بن عبيد عن حجاج بن دينار عن أبي غالب هذا اسمه حزور القرشي بصري يقال له مولى باهلة عن أبي أمامة رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ما ضل قوم بعد هدى كانوا عليه الا أوتوا الجدل ثم تلى رسول الله صلى الله عليه وسلم هذه الآية ما ضربوه لك إلا جدلا بل هم قوم خصمون

قال أبو عيسى هذا حديث صحيح صحيح

39. BÂB: ALLÂH AZZE VE CELLE HAKKINDA TARTIŞIP KELÂMI HELAL GÖRENLERE REDDİYE

39-Bize Abdulcabbâr haber verdi: Bize Muhammed bin Mahbûb tahdis etti: Bize Ebû Îsa tahdis etti: Bize Abd bin Humeyd tahdis etti: Bize Muhammed bin Bişr el-Abdî ve Ya'la bin Ubeyd, Haccâc bin Dînâr'dan, o Ebû Gâlib'den -ki onun ismi Hazevver el-Kuraşî Basrî'dir, ona Bêhile'nin mevlası da denir-, o Ebû Umême *radiyallâhû anh*'tan tahdis etti: Rasûlullâh *sallallâhû aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:

"Hidayet üzere olan hiçbir bir kavim kendilerine cedel verilmedikçe sapmadı."

Sonrasında Rasûlullah *sallallâhû aleyhi ve sellem* şu ayeti okudu:

"Onlar bunu sadece seninle tartışmak icin örnek verdiler. Doğrusu onlar tartışmacı bir kavimdir" (Zuhruf 58)[47]

Herevi *rahimehullah*: Bu hadis, sahih sahihtir.

47 Tirmizi 3306; İbn Mace Mukaddime 48; İmam Ahmed Müsned 5/252

٤٠- أخبرنا أبو حاتم أحمد بن الحسن البزار الفقيه السني بالري قال سمعت الإمام الحسين بن علي بن جعفر الأ صبهاني الحلى بالري يقول سمعت أحمد بن محمد حدثونا أتقولون أن كلام الله في اللوح المحفوظ قيل له نقول ذلك لأن الله تعالى قال بل هو قرآن مجيد في لوح محفوظ (البروج 22) فالقرآن في اللوح المحفوظ وهو في صدور الذين أوتوا العلم قال الله تعالى بل هو آيات بينات في صدور الذين أوتوا العلم وهو متلو بالألسنة قال الله تعالى لا تحرك به لسانك لتعجل به فالقرآن مكتوب في مصاحفنا في الحقيقة محفوظ في صدورنا في الحقيقة متلو بألسنتنا في الحقيقة مسموع لنا في الحقيقة كما قال تعالى فأجره حتى يسمع كلام الله

40- Bize Ebû Hâtim Ahmed bin el-Hasan el-Bezzâr el-Fakîh es-Sunnî Rey'de haber verdi, dedi ki: İmam el-Huseyn bin Ali bin Ca'fer el-Esbehanî el-Hali'den Rey'de şunu işittim, şöyle diyordu: Ahmed bin Muhammed'den işittim: Bize anlatın: "Allâh'ın kelâmının Levhi Mahfûz'da olduğunu mu söylüyor sunuz?" Kendisine şöyle denildi: "Evet, bunu diyoruz çünkü Allâhu Teâlâ şöyle buyurmuştur: **"Doğrusu Yüce Kur'an Levhi Mahfûz'dadır"** (Burûc 22)

Kur'ân, Levh-i Mahfûz'da ve ilim verilmiş olanların gönüllerindendir. Allâhu Teâlâ şöyle buyurmuştur: **"Doğrusu Kur'ân kendilerine ilim**

verilmiş olanların gönüllerinde ki apaçık âyetlerdir." (Ankebût 49)

Kur'ân dillerde okunmaktadır. Allâhu Teâlâ şöyle buyurmuştur: **"Vahyi hemen almak için acele edip de dilini kımıldatma."** (Kıyamet 16)

Kur'ân hakikî hâliyle mushaflarımızda yazılıdır, hakikî hâliyle gönüllerimizde korunmaktadır, hakikî haliyle dillerimizde okunmaktadır ve Kur'ân'ı hakiki hâliyle işitmekteyiz. Allâhu Teâlâ'nın şu kavlinde buyurduğu gibi: **"Allâh'ın kelâmını dinleyinceye kadar onu himaye et."** (Tevbe 6)

Kitab'ın Sonu Allâh'a Hamd olsun.

عقيدة المسلم في آخر الزمان
KITAPDF
Ahir Zamanda Müslümanın Akidesi

T.ME/KITAPDF